

PRÁVNÝ INŠTITÚT VOJENSKÉHO OMBUDSMANA V RÁMCI REZORTU OBRANY SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Mgr. Ján **SOMBATI**, PhD.¹⁾

ÚVOD

Po dvoch rokoch intenzívneho úsilia sú v čase písania tohto článku vykonávané záverečné úpravy návrhu novely zákona č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 281/2015 Z. z.“), ktorá bude v dohľadnej dobe predložená na rokovanie vlády Slovenskej republiky (ďalej len „vláda“). V prípade jej schválenia bude postúpená na ďalšie prerokovanie Národnou radou Slovenskej republiky. S cieľom posilniť ochranu základných práv a slobôd príslušníkov OS SR (ďalej len „profesionálni vojaci“) má byť predmetnou novelou do slovenského právneho poriadku okrem iného začlenený aj úplne nový právny inštitút vojenského ombudsmana. Vzhľadom na skutočnosť, že v rezorte Ministerstva obrany Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo obrany“) a v ozbrojených silách Slovenskej republiky (ďalej len „OS SR“) po roku 1993 žiadna podobná inštitúcia nepôsobila, a že poslaním vojenského ombudsmana bude chrániť základné práva a slobody profesionálnych vojakov uskutočňovaním nezávislého prešetrovania podozrení z ich porušenia, si tento príspevok kladie za cieľ poskytnúť profesionálnym vojakom komplexný pohľad na pôvod ombudsmanských inštitúcií pôsobiacich v prostredí ozbrojených síl, príčiny ich vzniku, dôvody pre zavedenie právneho inštitútu vojenského ombudsmana do aplikačnej praxe na Slovensku a nakoniec na samotný návrh právnej úpravy vojenského ombudsmana z dielne ministerstva obrany. Značný rozsah predkladaného článku by jeho čitateľa rozhodne nemal odradiť. Dôvodom, prečo sa profesionálnym vojakom dáva k dispozícii takáto hĺbková štúdia, je najmä snaha ministerstva obrany

---

¹⁾ Autor tohto článku pôsobí na odbore legislatívy, sekcii legislatívy a práva Ministerstva obrany Slovenskej republiky a ako člen viacerých pracovných skupín sa aktívne spolupodieľal na rozpracovaní zámeru zavedenia právneho inštitútu vojenského ombudsmana do aplikačnej praxe v rámci rezortu Ministerstva obrany Slovenskej republiky a OS SR, ako aj vlastného znenia príslušnej časti návrhu novely zákona č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, prostredníctvom ktorej má byť tento zámer realizovaný.

podrobne oboznámiť profesionálnych vojakov s novým prostriedkom ochrany ich subjektívnych práv a súčasne snaha vytvoriť podmienky na to, aby profesionálni vojaci získali dôveru v tento nový právny inštitút. Obzvlášť pri zabezpečovaní ochrany základných práv a slobôd platí, že tak nesmierne zložitá a komplexná právna problematika si vyžaduje znalosť patričných detailov, a nie rýchle a jednoduché riešenia.

1 PÔVOD OMBUDSMANSKÝCH INŠTITÚCIÍ A PRÍČINY ICH VZNIKU

Ombudsmanské inštitúcie je v dnešnom svete možné považovať za integrálnu súčasť demokratických a právnych štátov, v rámci ktorých zohrávajú mechanizmy kontroly výkonnej moci významnú úlohu pri ochrane tak celospoločenského verejného záujmu, ako aj záujmov jednotlivca súkromnoprávnej povahy. Pôvod súčasnej podoby právneho inštitútu ombudsmana, tak ako ju poznáme v prostredí Európy, je tradične zasadzovaný do prostredia Švédska, odkiaľ sa postupne rozšíril prakticky do celého zvyšku sveta a prostredia rôznych právnych kultúr.

Počas 18. a 19. storočia začali vo Švédskom kráľovstve pôsobiť verejní funkcionári, ktorých úlohou bolo dohliadať nad dodržiavaním zákona kráľovskými súdmi a úradníkmi pri výkone ich právomocí, čím mali súčasne chrániť poddaných švédskeho kráľa pred zneužívaním verejnej moci. Prvým takýmto funkcionárom bol kancelár spravodlivosti (justitiekansler)²⁾ ustanovený kráľom Karolom XII v roku 1713 za éry absolutistickej monarchie. Jeho úlohou bolo bdieť v mene panovníka nad ochranou individuálnych práv poddaných pred svojvoľným rozhodovaním kráľovských súdov a úradníkov. Druhým verejným funkcionárom s podobným poslaním bol ombudsman spravodlivosti (justitieombudsman), ktorého v roku 1809 po prijatí novej ústavy konštitučnej monarchie ustanovil do funkcie švédsky parlament (Riksdag).³⁾ Ako je na prvý pohľad zrejmé, každý z týchto funkcionárov vznikol za iných spoločenských pomerov a reprezentoval záujmy iných subjektov. Zatiaľ čo kancelár spravodlivosti bol výhradne reprezentantom absolutisticky vládnuceho kráľa a ním utvárateľ predstavy o spravodlivosti, parlamentom kreovaný ombudsman bol chápaný ako reprezentant

---

²⁾ V niektorých slovenských dokumentoch možno nájsť preklad pojmu justitiekansler aj vo význame justičný kancelár. K tomu pozri napríklad: Parlamentná tlač 1181..., 2001.

³⁾ KISCHEL, U.: Comparative Law, 2019, s. 568-570.; GINSBURG, R. B. - BRUZELIUS, A.: Civil Procedure in Sweden, 1965, s. 106; GELLHORN, W.: The Swedish Justitieombudsman, 1965.

záujmov švédskeho ľudu, ktorého úlohou bolo vytvoriť efektívnu protiváhu kráľovi tým, že bude z úradnej moci stíhať kráľovských sudcov a úradníkov za porušenie zákona pri výkone ich právomoci. ⁴⁾ Aj keď obe inštitúcie do dnešných dní prešli ďalším vývojom, ktorý sa dotkol najmä ich postavenia v systéme štátnych orgánov a právomocí, ich úlohy sa zásadnejším spôsobom nezmenili.

Tak kancelár spravodlivosti, ako aj ombudsman dodnes plnia v prvom rade úlohu reprezentanta určitého subjektu, ktorým je v prípade kancelára spravodlivosti od roku 1809 vládny kabinet a v prípade parlamentom kreovaného ombudsmana je to pomerne široko definovaná záujmová skupina tvorená švédskymi občanmi. V prípade ombudsmana je plnenie úlohy zástupcu určitej osoby alebo záujmovej skupiny osôb zakódované priamo v názve tejto inštitúcie, keďže korene slova „ombudsman“ možno okrem švédčiny dohľadať aj v islandskom slove „umbup“, ktorým sa označoval človek vystupujúci ako zmocnenec či zástupca iných osôb. ⁵⁾ Hlavnou úlohou oboch týchto verejných funkcionárov je chrániť práva (vrátane základných práv a slobôd), právom chránené záujmy a povinnosti reprezentovaného subjektu pred ich nezákonným a nespravodlivým porušovaním v dôsledku činnosti alebo aj nečinnosti orgánov verejnej moci. Bol to však parlamentom kreovaný ombudsman, ktorý si vďaka svojej nezávislosti od orgánov výkonnej moci a jeho pomerne širokým kontrolným právomociam voči súdom a správnym orgánom získal značnú autoritu a obľubu nielen v radoch Švédov, ale aj v prostredí ostatných demokratických a právnych štátov, ktoré si podľa švédskeho vzoru v druhej polovici 20. storočia začali budovať svoje vlastné ombudsmanské inštitúcie. Jedným dychom však treba dodať, že popri parlamentom kreovaných ombudsmanoch so široko vymedzenou pôsobnosťou zahŕňajúcou predovšetkým orgány výkonnej moci a v niektorých prípadoch aj súdy, začali postupne vznikať aj rôzne druhy špecializovaných ombudsmanov, ktorých pôsobnosť a právomoci sú vymedzované reštriktívne s prihliadnutím na odvetvie štátnej správy,

---

⁴⁾ KISCHEL, U.: Comparative Law, 2019, s. 569.

⁵⁾ POSLUCH, M. - CIBULKA, L.: Štátne právo Slovenskej republiky, 2009, s. 112. Krátky slovník slovenského jazyka pri slove „ombudsman“ uvádza, že ide o podstatné meno mužského rodu švédskeho pôvodu, ktoré sa využíva v politológii vo význame vysokého štátneho úradníka, ktorý rieši sťažnosti proti porušovaniu ľudských práv v danom štáte. KAČALA, J. - PISÁRČIKOVÁ, M. - POVAŽAJ, M. (eds.): Krátky slovník slovenského jazyka, 2003, s. 436-437. Veľký slovník cudzích slov zasa pri slove „ombudsman“ uvádza, že ide o slovo mužského rodu, ktoré sa používa buď ako právnický pojem označujúci splnomocnenca vo veci spravodlivosti s rozsiahlou právomocou, ktorý rieši rozmanité sťažnosti v oblasti občianskych záležitostí, alebo ako pojem, ktorý v oblasti politiky označuje ochrancu ľudských práv a slobôd. ŠALING, S. - IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ, M. - MANÍKOVÁ, Z. (eds.): Veľký slovník cudzích slov, 1997, s. 858.

v rámci ktorého ma špecializovaný ombudsman vykonávať svoje kontrolné a zmierovacie právomoci.

Profiláciu špecializovaných ombudsmanov na druhovo úzko vymedzenú agendu možno dobre demonštrovať na príklade ombudsmanov, ktorí riešia konkrétne druhy diskriminačného konania orgánov verejnej moci voči jednotlivcovi (napr. ombudsmani zaoberajúci sa diskrimináciou z dôvodov zdravotného znevýhodnenia alebo príslušnosti k niektorej z národnostných menšín alebo etnických skupín), ombudsmani zaoberajúci sa sťažnosťami vo veci ochrany spotrebiteľa, ombudsmani chrániaci práva detí garantované Dohovorom o právach dieťaťa prijatým Valným zhromaždením Organizácie spojených národov 20. novembra 1989 či ombudsmani vykonávajúci dohľad nad dodržiavaním princípov žurnalistickej profesijnej etiky. Spoločným znakom špeciálnych ombudsmanov s úzko vymedzenou pôsobnosťou a právomocami je ich naviazanie na orgán výkonnej moci, ktorý ich zriaďuje a v ktorého pôsobnosti následne plnia svoje úlohy.⁶⁾ Z tohto dôvodu zvykne právna veda špecializovaných ombudsmanov klasifikovať ako ombudsmanov výkonnej moci, resp. vzhľadom na absenciu ich nezávislosti v systéme štátnych orgánov ako nepravých ombudsmanov⁷⁾, pričom v krajinách spadajúcich do anglo-amerického právneho systému sa možno stretnúť aj s výstižným označením „exekutívny ombudsman.“⁸⁾ Napriek tomu, že pre ich prepojenie s orgánmi výkonnej moci býva exekutívnym ombudsmanom priznávaná menšia miera autority a prostriedkov na vyvodenie zodpovednosti kontrolovaných subjektov za ich nezákonné konanie⁹⁾, tieto inštitúcie si vo vyspelých demokratických spoločnostiach získali nenahraditeľné miesto. Svedčí o tom nakoniec aj zriaďovanie takýchto ombudsmanských inštitúcií s pôsobnosťou vzťahujúcou sa na ozbrojené sily za účelom riešenia sťažností aktívne slúžiacich príslušníkov ozbrojených síl a vojnových veteránov na spôsob, akým o ich právach, právom chránených záujmoch a povinnostiach rozhodujú civilné a vojenského orgány a inštitúcie na úseku správy obrany.

---

⁶⁾ KISCHEL, U. *Comparative Law*, 2019, s. 568.

⁷⁾ POSLUCH, M. - CIBULKA, L.: *Štátne právo Slovenskej republiky*, 2009, s. 115.

⁸⁾ K tomu pozri najmä: MOHAPATRA, M. K.: 'Executive ombudsman' in an American city..., 1978, s. 25-38; WYNER, A. J. (ed.): *Executive Ombudsmen...*, 1973.

⁹⁾ Kischel konštatuje, že v mnohých prípadoch je úlohou špecializovaných ombudsmanov skôr informovať verejnosť o existujúcich problémoch, než vykonávať vlastný dohľad nad dodržiavaním zákonnosti zo strany kontrolovaných orgánov verejnej moci. KISCHEL, U.: *Comparative Law*, 2019, s. 568. Posluch a Cibulka zastávajú obdobný názor keď konštatujú, že kontrola orgánov verejnej moci vykonávaná „nepravými“ ombudsmanmi má viac povahu internej kontroly výkonnej moci, než verejnej kontroly, ktorá je pojmovým znakom nezávislých, parlamentom kreovaných ombudsmanov. POSLUCH, M. - CIBULKA, L.: *Štátne právo Slovenskej republiky*, 2009, s. 115.

Prvenstvo v zriaďovaní moderných ombudsmanských inštitúcií pôsobiacich v prostredí ozbrojených síl opäť patrí Švédsku, kde v roku 1915 parlament vymenoval prvého vojenského ombudsmana (militieombudsman), ktorý existoval ako samostatný, verejný funkcionár zodpovedajúci sa parlamentu až do roku 1968, kedy bol kvôli pomerne nízkej pracovnej vyťažnosti a v záujme šetrenia verejných financií zlúčený s úradom ombudsmana spravodlivosti. Poslaním vojenského ombudsmana sa stala ochrana vojakov i bežných švédskych občanov pred zneužívaním moci zo strany ozbrojených síl a civilných správnych orgánov pôsobiacich na úseku obrany štátu, ako aj výkon všeobecného dohľadu nad dodržiavaním zákonov a vnútorných predpisov v rámci ozbrojených síl a vynakladaním verejných prostriedkov na obranu štátu. Na účely plnenia týchto úloh boli vojenskému ombudsmanovi zverené prakticky rovnaké všeobecne formulované kontrolné právomoci, akými disponoval parlamentom kreovaný ombudsman spravodlivosti, ktoré vojenský ombudsman vykonával nielen vo vzťahu k samotným ozbrojeným silám, ale aj vojenským súdom a všetkým civilným funkcionárom, ktorých platy sa vyplácali z prostriedkov štátneho rozpočtu určených na financovanie obrany. Vojenský ombudsman svoje kontrolné právomoci vykonával buď na základe individuálnych sťažností, alebo najčastejšie z vlastnej iniciatívy. Výsledkom jeho kontrolnej činnosti bolo buď vydanie napomenutí adresovaných kontrolovaným subjektom v prípade, ak určitým spôsobom porušili zákon, alebo vydanie všeobecne formulovaného odporúčania na odstránenie zistených nedostatkov, alebo v najzávažnejších prípadoch aj podanie oficiálnej obžaloby na páchatel'a disciplinárneho deliktu. ¹⁰⁾ Podobne ako vo Švédsku, aj vo zvyšku Európy a v ďalších krajinách sveta možno potom najmä od druhej polovice 20. storočia pozorovať trend postupného zriaďovania obdobných ombudsmanských inštitúcií s pôsobnosťou vzťahujúcou sa na ozbrojené sily. Ak by sme chceli odôvodniť rastúcu „popularitu“ právneho inštitútu vojenského ombudsmana, mohli by sme s určitou mierou zovšeobecnenia hovoriť o troch hlavných dôvodoch, ktoré viedli k zriadeniu takýchto špecializovaných orgánov ochrany práva.

Za prvý dôvod možno považovať úsilie vedúcich predstaviteľov štátu o **zlepšenie úrovne právnej ochrany poskytovanej príslušníkom ozbrojených síl**. Politické elity k zriadeniu ombudsmanskej inštitúcie vo vojenskom prostredí sú spravidla motivované pochybnosťami o primeranosti alebo dostatočnosti existujúcich

---

¹⁰⁾ GELLHORN, W.: The Swedish Justitieombudsman, 1965, s. 37-38; Militieombudsmannen; Militieombudsman, 1925, s. 542.

kontrolných mechanizmov či prostriedkov určených na nápravu protiprávneho stavu. Pochybnosti politických funkcionárov sú spravidla výsledkom tlaku neformálnych záujmových skupín či oficiálnych organizácií združujúcich príslušníkov ozbrojených síl, ktoré verejne prezentujú negatívne skúsenosti jednotlivcov alebo aj väčšej skupiny osôb so zavedenými kontrolnými mechanizmami alebo postupmi na vybavovanie sťažností, petícií či iných opravných prostriedkov. ¹¹⁾ Výnimkou však nie sú ani situácie, kedy sa kompetentní verejní činitelia rozhodli zriadiť ombudsmanskú inštitúciu v reakcii na závažné a politicky citlivé škandály týkajúce sa pôsobenia ozbrojených síl v zahraničných misiách, šikanovania príslušníkov ozbrojených síl alebo iných pochybení zo strany mužstva, dôstojníckeho zboru alebo predstaviteľov civilnej správy na úseku obrany štátu.¹²⁾ Zriaďovanie úradov vojenských ombudsmanov a im podobných ombudsmanských inštitúcií je pritom fenoménom, ktorý je typický pre hospodársky rozvinuté, stabilné demokratické štáty pridŕžajúce sa zásady právneho štátu. V takomto prostredí bolo cieľom novo zriaďovaných ombudsmanských inštitúcií *„poskytnúť rýchly, efektívny a užívateľsky prívetivý spôsob ochrany občanov pred nesprávnym úradným postupom, ktorý sa javil ako nevyhnutný vzhľadom na rastúci vplyv vlád na životy občanov.“* ¹³⁾

Druhým dôvodom, špecifickým najmä pre Európu po skončení druhej svetovej vojny, je **snaha o nájdanie rovnováhy medzi záujmom na civilnej kontrole ozbrojených síl a požiadavkou efektívneho plnenia úloh ozbrojených síl**. Boli to v danej dobe ešte stále čerstvé skúsenosti s prípadmi zneužívania ozbrojených síl na nastolenie represívnych nedemokratických režimov a porušovaním pravidiel práva ozbrojených konfliktov (*ius in bello*) v 30. a 40. rokoch 20. storočia, ktoré viedli Nórsko

---

¹¹⁾ Ako príklad možno uviesť zriadenie úradu ombudsmana írskych obranných síl v roku 2005 po vytrvalom lobovaní záujmových združení aktívne slúžiacich príslušníkov írskych obranných síl (odborové organizácie zastupujúce záujmy mužstva PDFORRA – Permanent Defence Forces Representative Association a dôstojníckeho zboru RACO – The Representative Association of Commissioned Officers) za zriadenie nezávislej inštitúcie riešiacej sťažnosti príslušníkov írskych obranných síl, ktorí nemali dostatočnú dôveru v existujúce interné postupy írskych obranných síl na riešenie ich sťažností. BUCKLAND, B. S. - McDERMOT, W.: *Ombuds Institutions for the Armed Forces*, 2012, s. 14.; Dáil Éireann debate..., 2003.

¹²⁾ Prípad úradu ombudsmana pre národnú obranu a kanadské ozbrojené sily, ktorý bol zriadený v roku 1998 v nadväznosti na obvinenia zo závažných pochybení príslušníkov kanadských ozbrojených síl vyslaných na mierovú misiu OSN v Somálsku v rokoch 1992 – 1993, ako aj prípad úradu Komiséra pre služobné sťažnosti príslušníkov britských ozbrojených síl, ktorý bol zriadený v roku 2006 v reakcii na rozsiahle vyšetrovanie úmrtí štyroch príslušníkov britských ozbrojených síl, ku ktorým došlo v kasárňach Princess Royal Barracks pri dedine Deepcut v grófstve Surrey v rokoch 1995 až 2002. BUCKLAND, B. S. - McDERMOT, W.: *Ombuds Institutions for the Armed Forces*, 2012, s. 17; BLAKE, N.: *A review of the circumstances...*, 2006.

¹³⁾ VAN ROOSBROEK, S. - VAN DE WALLE, S.: *The Relationship...*, 2008.

v roku 1952, Rakúsko v roku 1955 a Nemecko v roku 1959 k zriadeniu parlamentu zodpovedných ombudsmanských inštitúcií, ktoré mali zabezpečiť väčší rozsah demokratickej kontroly fungovania a financovania ozbrojených síl. ¹⁴⁾ Hlavným poslaním novo zriaďovaných ombudsmanských inštitúcií sa tak stal výkon nezávislého civilného dohľadu nad dodržiavaním zákonov a interných predpisov zo strany ozbrojených síl a civilných štátnych inštitúcií vo veciach, ktoré sa dotýkali nielen príslušníkov ozbrojených síl, ale aj bežných občanov. Novým potom predstavovala úloha dohliadať nad dodržiavaním základných práv a slobôd príslušníkov ozbrojených síl, ktorí začali byť vnímaní nielen ako osoby viazané pravidlom subordinácie voči svojmu nadriadenému veliteľovi, ale ako osoby disponujúce rovnakými právami ako ostatní občania štátu. Ideálnym príkladom tohto prístupu je zriadenie komisára pre ozbrojené sily pri nemeckom Spolkovom sneme.

V polovici 50. rokov 20. storočia stála spoločnosť vtedy len nedávno vytvorenej Spolkovej republiky Nemecko pred dilemou ako sa vyrovnáť s plánom na opätovné zriadenie ozbrojených síl. Otázkou bolo ako túto ozbrojenú zložku štátnej moci integrovať do obnoveného politického systému liberálnej demokracie bez toho, aby došlo k vážnejšiemu narušeniu jeho krehkej vnútornej rovnováhy. Zriadenie ozbrojených síl bolo totiž vnímané ako zásadné posilnenie výkonnej moci v štáte, ktoré sa v období nacistického režimu ukázalo ako príliš nebezpečné. V dôsledku negatívnej historickej skúsenosti bolo prirodzenou odpoveďou na tento problém ústavné zakotvenie novej kontrolnej inštitúcie v podobe Spolkovému snemu zodpovedného komisára pre ozbrojené sily (Die Wehrbeauftragte des Deutschen Bundestages), ktorému bola zverená úloha chrániť základné práva a slobody príslušníkov ozbrojených síl a súčasne pomáhať Spolkovému snemu pri výkone parlamentnej kontroly ozbrojených síl. Tvorcovia novely Základného zákona Spolkovej republiky Nemecko z 19. marca 1956 takýmto vymedzením poslania komisára pre ozbrojené sily súčasne položili základy nového demokratického vnímania postavenia príslušníka ozbrojených síl a postoja štátu k vnútornému riadeniu ozbrojených síl. V podmienkach štátu s liberálno-demokratickým politickým systémom, ktorý si ctí zásadu právneho štátu, bolo zámerom vtedajších politických elít, aby príslušníci ozbrojených síl požívali ústavne garantované základné práva a slobody v rovnakej miere ako občania. Na príslušníka ozbrojených síl sa teda začalo hľadieť ako na „občana v uniforme“,

---

¹⁴⁾ BUCKLAND, B. S. - McDERMOT, W.: Ombuds Institutions for the Armed Forces, 2012, s. 15.

čo malo za cieľ jednak pomôcť zmeniť pohľad velenia ozbrojených síl na podriadených príslušníkov ozbrojených síl, jednak vytvoriť podmienky na to, aby široká verejnosť opäť vnímala ozbrojené sily ako integrálnu súčasť nemeckej spoločnosti. ¹⁵⁾

Tretím a zároveň posledným dôvodom je **snaha krajín s historickou skúsenosťou s nedemokratickými režimami o posilnenie demokratickej kontroly ozbrojených síl**. Vzhľadom na dlhé obdobie občianskych vojen a skúsenosti s vojenskými juntami začali od prelomu 80. a 90. rokov 20. storočia v latinskoamerických krajinách vznikať ombudsmanské inštitúcie vybavené pomerne silnými kontrolnými a vyšetrovacími právomocami, ktoré mali umožniť, aby sa v rámci demokratizačného procesu stali pevnou bariérou proti pokusom o zneužitie ozbrojených síl na účely opätovného nastolenia autoritatívneho režimu. Pri postkomunistických krajinách strednej a východnej Európy možno zasa zriaďovanie ombudsmanských inštitúcií po roku 1989 vnímať ako prejav komplexného procesu ich demokratickej transformácie, ktorého cieľom v tejto oblasti bolo posilnenie úcty a rešpektu voči ľudským právam a zásadám demokratického a právneho štátu, ako aj dôvery v štátne orgány skompromitované totalitným režimom. Vo väčšine prípadov pritom postupne vznikali ombudsmanské inštitúcie disponujúce pomerne širokými kontrolnými a vyšetrovacími právomocami, ktorých poslaním bolo zabezpečiť efektívnu ochranu základných práv a slobôd občanov pred ich porušovaním zo strany akýchkoľvek verejných funkcionárov či orgánov výkonnej moci, zahŕňajúc sem aj orgány velenia a riadenia ozbrojených síl. ¹⁶⁾

Tento trend neobišiel ani Slovenskú republiku, v ktorej bol v roku 2001 cestou ústavnej novely ¹⁷⁾ konštituovaný verejný ochranca práv ako nezávislý orgán Slovenskej republiky, ktorý sa v rozsahu a spôsobom ustanoveným osobitným zákonom ¹⁸⁾ podieľa na ochrane základných práv a slobôd fyzických a právnických osôb pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti orgánov verejnej správy, ak je ich konanie, rozhodovanie alebo nečinnosť v rozpore s právnym poriadkom alebo princípmi demokratického a právneho štátu. Verejný ochranca práv má pritom svoju pôsobnosť nastavenú pomerne široko. Vzťahuje sa totiž na orgány štátnej správy, orgány územnej samosprávy, ako aj na právnické a fyzické osoby, ktoré podľa

---

¹⁵⁾ BERKHAN, K. W.: The Defense Commissioner... , 1982.

¹⁶⁾ BUCKLAND, B. S. - McDERMOT, W.: Ombuds Institutions for the Armed Forces, 2012, s. 16.

¹⁷⁾ Ústavný zákon č. 90/2001 Z. z.

¹⁸⁾ Zákon č. 564/2001 Z. z.

osobitného zákona rozhodujú o právach a povinnostiach fyzických a právnických osôb v oblasti verejnej správy, alebo ktoré inak zasahujú do práv a povinností právnických a fyzických osôb v oblasti verejnej správy. Na verejného ochrancu práv sa preto v súčasnosti so svojimi podnetmi môžu obracať aj profesionálni vojaci.

Treba však podotknúť, že vzhľadom na osobitosti vojenského prostredia rôznorodé problémy, ktoré sa v ňom vyskytujú, ako aj v dôsledku široko nastavenej pôsobnosti a s tým súvisiacim množstvom riešenej „nevojenskej“ agendy, potom verejný ochranca práv prirodzene nedisponuje osobitnými personálnymi a odbornými kapacitami potrebnými na riešenie podnetov týkajúcich sa výhradne špecifickej vojenskej problematiky. Preto sa novo nastupujúca vláda na jar 2020 rozhodla, že počas svojho volebného obdobia v rámci pôsobnosti rezortu ministerstva obrany zriadi špecializovaného vojenského ombudsmana, ktorého výhradným poslaním bude chrániť základné práva a slobody profesionálnych vojakov pred ich porušovaním pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti niektorého zo subjektov, ktoré v mene štátu konajú a rozhodujú vo veciach týkajúcich sa služobného pomeru profesionálneho vojaka podľa zákona č. 281/2015 Z. z. a v právnych vzťahoch súvisiacich so štátnou službou profesionálneho vojaka podľa osobitných predpisov.

2 DÔVODY PRE ZAVEDENIE VOJENSKÉHO OMBUDSMANA DO APLIKAČNEJ PRAXE NA SLOVENSKU

Okrem limitovaných personálnych a odborných kapacít, ktoré verejný ochranca práv môže vyčleniť na preskúmanie podnetov podaných profesionálnymi vojakmi, vládu k zavedeniu vojenského ombudsmana do aplikačnej praxe motivovali predovšetkým viaceré problémy, ktorým OS SR a jednotliví profesionálni vojaci čelia už dlhšiu dobu, a ktoré sú zmienené aj vo viacerých strategických, koncepčných a plánovacích materiáloch spracovaných v gescii ministerstva obrany pred rokom 2020.

Prvým takýmto dokumentom je Biela kniha o obrane Slovenskej republiky (ďalej len „Biela kniha o obrane“) schválená uznesením vlády č. 433 z 28. septembra 2016, ktorá predstavuje základný politicko-strategický výstup procesu strategického hodnotenia obrany definujúci predstavy o dlhodobom rozvoji zaručovania obrany štátu v horizonte do roku 2024 a súčasne aj súbor opatrení v kľúčových oblastiach zaručovania obrany štátu, ktoré zohľadňujú úlohy Slovenskej republiky vyplývajúce

zo spoločného obranného úsilia v rámci Severoatlantickej aliancie s dôrazom na posilnenie kolektívnej obrany. Medzi chronické problémy, ktorým museli OS SR čeliť už pred rokom 2016, patrili najmä nedostatok finančných zdrojov, ktorý obmedzoval údržbu obrannej infraštruktúry¹⁹⁾ a pretrvávajúce rezervy a nedostatky v kapacitách a spôsobilostiach OS SR, spôsobených dlhodobým zdrojovým poddimenzovaním a neefektívnym manažmentom zdrojov. V praxi sa tieto problémy prejavovali najmä v podobe nízkej personálnej naplnenosti OS SR v stave bezpečnosti, nedostatku a zastaranosti výzbroje, techniky, materiálu a komunikačných a informačných systémov, nízkej prevádzkyschopnosti niektorej techniky, obmedzení rozsahu a kvality výcviku, kritickej úrovni použiteľných zásob materiálu OS SR na bojovú činnosť, a taktiež nízkej kvalite spôsobilostí OS SR a ich úrovni interoperability so spojeneckými silami.²⁰⁾

O špecifických problémoch, ktoré dlhodobo trápili najmä jednotlivých profesionálnych vojakov, sa zmieňuje predovšetkým Konceptia manažmentu vojenského personálu OS SR, ktorá bola spracovaná v nadväznosti na bezpečnostnú, obrannú a vojenskú stratégiu Slovenskej republiky a Bielu knihu o obrane, a ktorá bola schválená uznesením vlády č. 250 dňa 29. mája 2019. Ako najväčšie problémy, ktoré podľa tohto koncepčného materiálu zapríčinili pokles záujmu mladých ľudí o štátnu službu profesionálnych vojakov a zníženie atraktivity, spoločenskej prestíže a konkurencieschopnosti vojenského povolania na trhu práce, boli identifikované predovšetkým:

- viaceré nedostatky a deformácie systému odmeňovania, ktorý bol od roku 2006 založený primárne na hodnotnom plate, v ktorého rámci boli zásadne redukované príplatky profesionálnych vojakov²¹⁾,

---

¹⁹⁾ V Bielej knihe o obrane sa uvádza: „Nedostatok zdrojov obmedzoval aj údržbu infraštruktúry. Väčšina objektov v správe MO SR je v zlom technickom stave, je zastaraná a nákladná na prevádzku, niektoré objekty sú v havarijnom stave, čo obmedzuje ich využiteľnosť a vytvára riziká najmä v oblasti ochrany životného prostredia.“

²⁰⁾ Biela kniha o obrane Slovenskej republiky, 2016, s. 27-28.

²¹⁾ Za najcitlivejšie vnímané prejavy nedostatkov a deformácií systému odmeňovania boli okrem iného považované najmä pokles úrovne rastu platovej hladiny profesionálnych vojakov v najnižších vojenských hodnostiach vo vzťahu k rastu priemernej nominálnej mesačnej mzdy v národnom hospodárstve, čo malo dopad aj na úpravu platových náležitostí v ostatných vojenských hodnostiach, ďalej stieranie platových rozdielov medzi vojenskými hodnosťami z hľadiska zodpovednosti, náročnosti úloh a kompetencií vyplývajúcich zo zastávanej funkcie a charakteru činnosti na jednotlivých stupňoch velenia a riadenia, a taktiež skutočnosť, že namiesto odmeňovania za výkon zastávanej funkcie na príslušnom stupni velenia a riadenia sa rozhodujúcim stalo dosiahnutie čo najvyššej vojenskej hodnosti, nakoľko to predstavovalo možnosť získania vyššieho platu, v dôsledku čoho dochádzalo k účelovým zmenám v tabuľkách počtov. Konceptia manažmentu vojenského personálu... , 2019, s. 10-11.

- neucelený poradenský servis a pomoc profesionálnym vojakom pri prvom príchode k vojenskému útvaru alebo k novému vojenskému útvaru pri zmene miesta výkonu štátnej služby ²²⁾,
- nefunkčná komplexná koordinácia kontaktných činností súvisiaca s vytváraním a prehlbovaním neformálnych väzieb ako medzi rodinami profesionálnych vojakov vyslaných na plnenie úloh mimo územia Slovenskej republiky, tak aj medzi rodinami profesionálnych vojakov vykonávajúcich štátnu službu v jednom vojenskom útvaru, a taktiež nedostatočná interaktívna činnosť súvisiaca s pomocou a poradenstvom profesionálnym vojakom pri hľadaní vhodného pracovného zaradenia sa na trhu práce vrátane možnosti rekvalifikácie pred skončením ich služobného pomeru ²³⁾,
- neschopnosť poskytnúť profesionálnym vojakom zdravotnú starostlivosť zameranú na špecifické zdravotné problémy, ktoré so sebou prináša výkon vojenského povolania ²⁴⁾,
- značná nepružnosť a ťažkopádnosť systému vystrojovania, ktorý nenapĺňal potreby profesionálnych vojakov. ²⁵⁾

Už na prvý pohľad možno nadobudnúť dojem, že na drvivú väčšinu uvedených problémov, ktoré sú výsledkom dlhodobého nedostatočného financovania OS SR, ombudsmanské inštitúcie nemajú a ani nemôžu mať prakticky žiaden priamy dosah, keďže ich hlavnou úlohou je ochrana základných práv a slobôd občanov. Opak je však pravdou.

V prvom rade treba mať na pamäti, že zákon č. 281/2015 Z. z. okrem iného ukladá veliteľom povinnosť vytvárať podriadeným profesionálnym vojakom podmienky na riadny výkon štátnej služby ²⁶⁾, zaisťovať bezpečnosť a ochranu zdravia

---

²²⁾ Napr. pomoc pri hľadaní bývania, zamestnania pre manželku, predškolských alebo školských zariadení pre deti, pri administratívnych úkonoch vo vojenskom útvaru a v civilnom sektore, ako aj s možnosťami športového a kultúrneho vyžitia v posádke a pod. Konceptcia manažmentu vojenského personálu... , 2019, s. 18.

²³⁾ Konceptcia manažmentu vojenského personálu... , 2019.

²⁴⁾ Konceptcia manažmentu vojenského personálu... , 2019, s. 23-24.

²⁵⁾ To sa prejavovalo najmä tým, že isté druhy alebo veľkosti výstrojových súčiastok na vojenských skladoch dlhodobu chýbali, systém výstrojových bodov čelil problémom s obmedzenou platnosťou, možnosťou straty alebo falzifikácie týchto bodov, v dôsledku redislokácie vojenských útvarov sa sťažil prístup profesionálnych vojakov do výstrojných skladov naturálneho odievania a pri hodnotení kvality výstroja a spôsobu jeho objednávaní bola ako obzvlášť problematcky vnímaná najmä dlhá lehota od objednávaní výstrojových súčiastok do ich výdaja. Konceptcia manažmentu vojenského personálu... , 2019, s. 26.

²⁶⁾ Vytváraním podmienok na riadny výkon štátnej služby sa podľa § 9 písm. c) zákona č. 281/2015 Z. z. rozumie najmä zabezpečovanie materiálnych a technických podmienok pracoviska vrátane osobných ochranných pracovných prostriedkov nevyhnutných na riadny a bezpečný výkon štátnej služby.

podriadených profesionálnych vojakov pri výkone štátnej služby ²⁷⁾, vytvárať podmienky na predchádzanie vzniku služobných úrazov a chorôb z povolania profesionálneho vojaka ²⁸⁾, ako aj vykonávať súbor činností zameraných na zabezpečenie riadnej starostlivosti o profesionálnych vojakov. ²⁹⁾ Protipólom uvedených veliteľových povinností je potom najmä právo profesionálneho vojaka na vytvorenie podmienok nevyhnutných na riadny výkon štátnej služby, poskytnutie peňažných a naturálnych náležitostí ustanovených zákonom č. 281/2015 Z. z. a ochranu ľudskej dôstojnosti v služobnom styku a v osobnom styku s veliteľom a ostatnými profesionálnymi vojakmi. ³⁰⁾ Hoci veliteľ je primárne zodpovedný za riadne plnenie uvedených povinností a dodržiavanie práv podriadených profesionálnych vojakov, bez adekvátnej finančnej, materiálnej, manažérskej a administratívnej podpory zo strany ministerstva obrany ako civilného orgánu riadenia OS SR ³¹⁾ a správcu príslušnej rozpočtovej kapitoly, z ktorej sú alokované finančné prostriedky pre potreby OS SR ³²⁾ nie je objektívne možné, aby veliteľ sám plnil všetky zákonom uložené povinnosti. Veliteľ preto sám nemá ako uľahčiť neutešenú situáciu podriadených profesionálnych vojakov, o ktorej sa zmieňujú aj citované koncepčné materiály. Velitelia i profesionálni vojaci v takejto situácii síce majú právo podávať služobnému úradu sťažnosti vo veciach výkonu štátnej služby alebo v súvislosti s porušením zásady rovnakého zaobchádzania ³³⁾, avšak po úradnom vybavení takýchto sťažností prostredníctvom interných mechanizmov slúžiacich v rámci OS SR a ministerstva obrany na vybavovanie sťažností ³⁴⁾ ostáva povedomie o riešenom probléme limitované iba na podávateľa sťažnosti a orgán, ktorý sťažnosť vybavoval. Niečo také však najmä pri závažných problémoch, pri ktorých bola sťažnosť zamietnutá, nie je žiaduce, a to obzvlášť s prihliadnutím na skutočnosť, že v porovnaní s bežným občanom je profesionálny vojak znevýhodnený v dôsledku subordinácie

---

²⁷⁾ § 9 písm. e) zákona č. 281/2015 Z. z.

²⁸⁾ § 9 písm. g) zákona č. 281/2015 Z. z.

²⁹⁾ Ustanovenia piatej hlavy štvrtej časti zákona č. 281/2015 Z. z.

³⁰⁾ § 133 zákona č. 281/2015 Z. z., upravujúci základné práva profesionálneho vojaka.

³¹⁾ Povinnosti ministerstva obrany pri riadení OS SR ustanovuje § 6 ods. 3 zákona č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

³²⁾ Povinnosti správcu rozpočtovej kapitoly ustanovuje § 9 ods. 4 zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

³³⁾ § 133 ods. 1 písm. h) zákona č. 281/2015 Z. z.

³⁴⁾ Sťažnosti profesionálnych vojakov vo veciach výkonu štátnej služby vybavujú príslušné služobné úrady (§ 6 ods. 1 a § 133 ods. 1 písm. h) zákona č. 281/2015 Z. z.) a sekcia kontroly ministerstva obrany (čl. 52e ods. 1 Organizačného poriadku Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. OOd-37/2012 v znení 1. až 83. dodatku a 85. dodatku s účinnosťou od 1. júla 2022).

voči jeho veliteľovi ³⁵⁾ a obmedzeniu jeho viacerých ústavou garantovaných základných práv a slobôd. ³⁶⁾

Z uvedených dôvodov preto vláda vo svojom programovom vyhlásení na roky 2020 – 2024 a jeho následnej revízii z apríla 2021 ³⁷⁾ v kapitole o obrannej politike a OS SR prijala záväzok zaviesť do aplikačnej praxe v rámci ministerstva obrany a OS SR právny inštitút vojenského ombudsmana s cieľom zvýšiť mieru ochrany základných práv a slobôd profesionálnych vojakov. S ohľadom na existujúce systémové problémy, ktorým OS SR čelia už dlhé roky, a limitované prostriedky, ktoré môžu profesionálni vojaci použiť na ochranu svojich základných práv a slobôd, potom správnosť prijatého záväzku vlády podporujú aj nasledovné dva príklady pozitívnych skúseností zo zahraničia, kde špecializované ombudsmanské inštitúcie pomohli vyriešiť podobné druhy problémov a konfliktných situácií, ktoré trápia aj profesionálnych vojakov na Slovensku.

Ako prvý príklad možno uviesť výsledky inšpekcie estónskeho kancelára spravodlivosti vykonanej na vojenskej základni, kde bol dislokovaný zásobovací prápor estónskych obranných síl. Zo zistení kancelára spravodlivosti vyplynulo, že regrútom slúžiacim pri tejto vojenskej jednotke bolo povolené prijímať návštevy iba v rozsahu jednej hodiny za týždeň. Hoci sa na základe vysvetlení dopytovaných veliteľov zistilo, že existovala možnosť požiadať o predĺženie doby trvania návštev, o tejto možnosti regrúti neboli formálne informovaní. Kancelár spravodlivosti preto vydal odporúčanie, aby boli regrúti jasným spôsobom informovaní o možnosti požiadať o predĺženie času trvania návštev, a aby tiež bol vytvorený procesný postup na podávanie takýchto žiadostí. Okrem toho tiež kancelár spravodlivosti zistil, že miesto, kde regrúti prijímali svoje návštevy sa nachádzalo buď pod holým nebom, alebo v nevykurovaných prístreškoch, čo vzhľadom na pomerne chladné podnebie, v ktorom sa predmetná vojenská základňa nachádzala, najmä v zimných mesiacoch značne znepríjemňovalo priebeh návštev. Kancelár spravodlivosti preto vydal odporúčanie, v ktorom navrhol vyčleniť na prijímanie návštev osobitné vykurované priestory. Vzhľadom na nedostatok vhodných priestorov na danej vojenskej základni velenie práporu prisľúbilo poskytnúť aspoň niekoľko vykurovaných stanov pre prípad nevyhnutnosti. ³⁸⁾

---

³⁵⁾ § 132 ods. 1 zákona č. 281/2015 Z. z. ustanovuje, že služobnou disciplínou sa rozumie aj povinnosť profesionálneho vojaka dodržiavať vojenské rozkazy, nariadenia, príkazy a pokyny veliteľov.

³⁶⁾ § 12 a 13 zákona č. 281/2015 Z. z.

³⁷⁾ Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky... , 2020.

³⁸⁾ BUCKLAND, B. S. - McDERMOT, W.: Ombuds Institutions for the Armed Forces, 2012, s. 80.

Druhým príkladom je vyšetovanie úradu ombudsmana pre národnú obranu a kanadské ozbrojené sily, ktoré bolo vedené v novembri 2007 vo veci početných sťažností na nedostatky v odbornej starostlivosti o duševné zdravie poskytovanej príslušníkom kanadských ozbrojených síl slúžiacim na vojenskej základni Petawawa v provincii Ontario, a ktorí boli po roku 2002 často vysielaní na bojové misie do Afganistanu. Ombudsmanovo vyšetovanie sa v konečnom dôsledku zameralo aj na širšie systémové problémy týkajúce sa zdravotnej starostlivosti a súvisiacich sociálnych služieb poskytovaných na vojenskej základni Petawawa príslušníkom kanadských ozbrojených síl a ich rodinám vyrovnávajúcim sa s následkami posttraumatickej stresovej poruchy a inými psychickými problémami súvisiacimi s bojovým nasadením. Výsledkom ombudsmanovho hĺbkového vyšetovania bolo zistenie, že na vojenskej základni Petawawa a v jej okolí nebol príslušníkom kanadských ozbrojených síl a ich rodinám zabezpečený dostatočný prístup k špecializovanej zdravotnej starostlivosti a sociálnym službám, pričom dostupný špecializovaný personál čelil následkom syndrómu vyhorenia kvôli nadmernej pracovnej vyťažnosti a nedostatku finančných a materiálnych zdrojov. Dostupná zdravotná starostlivosť a sociálne služby navyše neboli poskytované dostatočne koordinovane, čo malo vplyv na efektivitu liečebného procesu. Ombudsman preto na základe týchto záverov vydal niekoľko odporúčaní, ktorých účelom bolo najmä zabezpečiť zvýšenie počtu špecializovaného zdravotníckeho personálu na vojenskej základni Petawawa, zlepšenie financovania poskytovanej zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb, a taktiež zlepšenie koordinácie orgánov zodpovedných za poskytovanie zdravotných, sociálnych a pastoračných služieb na národnej a miestnej úrovni. ³⁹⁾

V reakcii na správu z ombudsmanovho vyšetovania a jeho odporúčania následne kanadské ministerstvo národnej obrany a kanadské ozbrojené sily vykonali viaceré opatrení na nápravu zistených nedostatkov. Spomenúť treba predovšetkým prijatie záväzku navýšiť v dlhodobom horizonte počet špecializovaného zdravotného personálu na vojenskej základni Petawawa na požadovanú úroveň, ďalej prijatie ďalšieho vojenského sociálneho pracovníka a zabezpečenie dodatočných posíl z psychiatrickej kliniky v Ottawe, zriadenie sekretariátu kanadských ozbrojených síl pre rodinné záležitosti za účelom poskytnutia asistencie rodinám príslušníkov

---

³⁹⁾ BUCKLAND, B. S. - McDERMOT, W.: Ombuds Institutions for the Armed Forces, 2012, s. 93. Pre viac podrobností pozri: Assessing the State of Mental Health Services... , 2008.

kanadských ozbrojených síl pri získaní prístupu k sociálnym službám a dávkam, ako aj pri riešení systémových problémov a komunikácii s verejnými a súkromnými inštitúciami, a nakoniec aj vyčlenenie prostriedkov z verejného rozpočtu pre dofinancovanie systému poskytovania zdravotnej starostlivosti a sociálnych služieb na vojenskej základni Petawawa.

Uvedené príklady z Estónska a Kanady nám v mnohom napovedajú o tom, v akých smeroch môže byť zriadenie špecializovaného vojenského ombudsmana pre potreby profesionálnych vojakov na Slovensku prospešné.

V prvom rade treba poukázať na skutočnosť, že mnohé systémové problémy, ktoré trápia profesionálnych vojakov, dnes nemá kto otvorene pomenovať a efektívne dostávať do povedomia čelných predstaviteľov velenia OS SR a politického vedenia rezortu ministerstva obrany. Profesionálni vojaci ako špecifická záujmová skupina nemajú svojho reprezentanta, ktorého poslaním by bolo hájiť ich základné práva a slobody a priamo tlmočiť ich oprávnené požiadavky kompetentným orgánom velenia a riadenia OS SR. Ochrana ich subjektívnych práv a oprávnených záujmov tak ostáva súkromnou záležitosťou každého jedného profesionálneho vojaka.

V nadväznosti na to potom treba zdôrazniť, že existujúce opravné prostriedky proti rozhodnutiam správnych orgánov, ktorých účelom je zabezpečiť zmenu alebo zrušenie nezákonných a vecne nesprávnych rozhodnutí⁴⁰⁾, ako aj ďalšie prostriedky slúžiace k ochrane subjektívnych práv a právom chránených záujmov fyzických osôb a právnických osôb, akými sú napríklad sťažnosti⁴¹⁾, nie vždy predstavujú vhodný prostriedok na riešenie špecifických problémov vznikajúcich vo vojenskom prostredí, a taktiež nemusia poskytovať takú právnu ochranu, o ktorej poskytnutie sa poškodená osoba usiluje.

---

⁴⁰⁾ KOŠIČIAROVÁ, S.: Správny poriadok..., 2004, s. 189-190, 225. Profesorka Soňa Košičiarová konštatuje, že vo vzťahu k preskúmaniu rozhodnutí správnych orgánov slovenské správne právo upravuje postup „*cieľom ktorého je overiť, či rozhodnutia správnych orgánov, pri ktorých vznikli pochybnosti o ich vecnej správnosti a zákonnosti, taký nedostatok skutočne vykazujú, a ak áno, zabezpečiť ním zmenu, prípadne zrušenie vydaného rozhodnutia*“, pričom „*Ak je rozhodnutie nezákonné, t. j. nie je v súlade so zákonom alebo iným právnym predpisom, vykazuje takú vadu, ktorá je dôvodom na jeho zrušenie alebo zmenu. Od nezákonného rozhodnutia však treba v právnej praxi odlišovať rozhodnutia, ktoré právna teória nazýva vecne nesprávnymi rozhodnutiami. (...) Vecne nesprávne rozhodnutie nie je rozhodnutím nezákonným, ale rozhodnutím, ktoré je – z hľadiska správnom orgánom zvolenej zákonnej alternatívy riešenia veci – neefektívne, nehumánne, nekonštruktívne, nespravodlivé atď.*“

⁴¹⁾ Podľa § 3 ods. 1 zákona č. 9/2010 Z. z. o sťažnostiach sa sťažnosťou rozumie podanie fyzickej osoby alebo právnickej osoby, ktorým sa buď domáha ochrany svojich práv alebo právom chránených záujmov, o ktorých sa domnieva, že boli porušené činnosťou alebo nečinnosťou orgánu verejnej správy, alebo poukazuje na konkrétne nedostatky, najmä na porušenie právnych predpisov, ktorých odstránenie je v pôsobnosti orgánu verejnej správy.

Opravnými prostriedkami a sťažnosťami možno napríklad len ťažko dosiahnuť nápravu problémov, ktoré sú dôsledkom nedostatočného financovania alebo nevhodne zvoleného spôsobu manažovania ľudských či materiálnych zdrojov. Uvedené problémy totiž nutne nemusia byť výsledkom nezákonného rozhodnutia vydaného v správnom konaní, ani iného konania alebo nečinnosti veliteľa alebo správneho orgánu, ktoré je v rozpore so zákonom. V takýchto prípadoch ide skôr o situácie, pri ktorých je diskutabilná najmä vecná stránka rozhodnutí prijatých pri velení a riadení OS SR, teda najmä ich účelnosť, hospodárnosť alebo vhodnosť, avšak nie samotná zákonnosť rozhodovacieho procesu. Dané pochybenia sa navyše preukazujú s veľkými ťažkosťami, pričom ak boli spôsobené vydaním rozhodnutia v správnom konaní, ich nápravy sa môže dožadovať iba dotknutý účastník konania, a to výhradne použitím riadneho opravného prostriedku, keďže začať konanie o mimoriadnom opravnom prostriedku alebo preskúmanie rozhodnutia správneho orgánu súdom alebo prokuratúrou je možné len v prípade nezákonných rozhodnutí.⁴²⁾ Obdobne limitované sú aj výsledky prešetrenia sťažnosti. Ak totiž pri prešetrovaní sťažnosti u orgánu verejnej správy boli zistené nedostatky a na odstránenie týchto nedostatkov a príčin ich vzniku boli prijaté opatrenia, ktoré však určená zodpovedná osoba alebo orgán verejnej správy nespĺnia, následkom takéhoto protiprávneho konania môže byť nanajvýš vyodenie pracovnoprávnej zodpovednosti voči určenej zodpovednej osobe alebo uloženie poriadkovej pokuty orgánu verejnej správy, ktorý si nespĺnil svoju povinnosť a maril tým nápravu zistených nedostatkov.⁴³⁾ To však na odstránenie samotného problému, na ktorý sa sťažnosťou poukazovalo, nemusí mať prakticky žiaden vplyv.

Vhodnou odpoveďou na nedostatky zmienených právnych nástrojov slúžiacich k náprave nezákonných a vecne nesprávnych rozhodnutí správnych orgánov, ako aj problémov existujúcich v rezorte ministerstva obrany a OS SR, sa javí byť práve kreovanie vojenského ombudsmana, ktorý by si svoje úlohy plnil v súlade

---

⁴²⁾ KOŠIČIAROVÁ, S.: Správny poriadok..., 2004, s. 190. Profesorka Košičiarová v tomto smere uvádza, že vecne nesprávne rozhodnutie „nemôže byť zmenené alebo zrušené na podnet správneho orgánu; môže ho z vlastnej vôle napadnúť len účastník konania, ale len dovedy, kým nenadobudne právoplatnosť“, pričom „Vecná správnosť rozhodnutia správneho orgánu sa nepreskúmava v rámci správneho súdnictva“ a „keď nie je účastník konania spokojný s vecne nesprávnym rozhodnutím, musí sa pokúsiť o jeho nápravu v rámci postupu podľa § 53 až 61 zákona č. 71/1967 Zb.; ak by totiž podal proti takémuto rozhodnutiu žalobu alebo opravný prostriedok na súd, ten by riešil len otázku, či správny orgán použil voľnú úvahu v rámci zákona a či si pre ňu zaobstaral dostatočné podklady.“ K tomu pozri aj: § 27 ods. 3 zákona č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok.

⁴³⁾ § 18 až 24 zákona č. 9/2010 Z. z. o sťažnostiach v znení neskorších predpisov.

s medzinárodne uznávanými štandardmi pre profesionálnu prax ombudsmanských inštitúcií tohto typu. Ako totiž vyplýva z opísaných príkladov z Estónska a Kanady, každá ombudsmanská inštitúcia plní prvoradú úlohu reprezentanta špecifickej záujmovej skupiny príslušníkov ozbrojených síl vo vzťahu k orgánom velenia a riadenia ozbrojených síl tým, že pred týmito inštitúciami vystupuje na ochranu základných práv a slobôd, ako aj právom chránených záujmov svojich mandantov pred ich porušovaním. Keďže na Slovensku inštitúcia s takto špecificky zadefinovaným poslaním chýba, je zrejmé, že vojenský ombudsman má výrazný potenciál zaplniť existujúcu medzeru v našom právnom poriadku, a to o to skôr, že právna pomoc, ktorú má vojenský ombudsman poskytovať svojim mandantom, má mať vo vzťahu k ostatným dostupným prostriedkom ochrany práva subsidiárnu povahu. Vo všeobecnosti totiž platí, že ombudsmanské inštitúcie nemajú nahrádzať správne orgány, prokuratúru či súdy v plnení ich zákonom stanovených úloh. Práve naopak, majú ich dopĺňať poskytovaním ľahko dostupnej a bezplatnej právnej pomoci, ktorej účelom je verejne pomenovať zistené prípady nezákonnosti a manažérskych zlyhaní, a taktiež odporučiť kompetentným štátnym orgánom a inštitúciám najvhodnejší spôsob ich odstránenia a prevencie ich opätovného vzniku. Tým v konečnom dôsledku posmelia aj ostatných občanov k aktívnemu zapájaniu sa do procesu verejnej kontroly výkonnej moci.⁴⁴⁾ Vojenský ombudsman by potom v tomto duchu predstavoval nielen doplnkový prostriedok ochrany základných práv a slobôd profesionálnych vojakov, ale súčasne by plnil aj úlohu vykonávania demokratickej kontroly orgánov velenia a riadenia OS SR, ktorej výsledky by boli v záujme maximálnej transparentnosti dostupné širokej verejnosti. Obzvlášť pri systémových problémoch je to tlak verejnej mienky opierajúci sa o autoritu ombudsmanových odporúčaní, ktorý nakoniec prinúti zodpovedné štátne orgány a politické vedenie krajiny k ich skutočnému vyriešeniu.

Vedenie rezortu ministerstva obrany vedomé si existujúcich problémov, ktorým OS SR dlhodobo čelia, ako aj limitov dostupných prostriedkov ochrany základných práv a slobôd profesionálnych vojakov, prijalo rozhodnutie, aby sekcia ľudských zdrojov v priebehu mesiacov jún a júl 2020 vykonala sociologický prieskum v radoch aktívne slúžiacich profesionálnych vojakov, vojakov v zálohe a vojakov vo výslužbe *„s cieľom získať informácie o subjektívnom vnímaní dodržiavania ľudských práv*

---

⁴⁴⁾ BUCKLAND, B. S. - McDERMOT, W.: Ombuds Institutions for the Armed Forces, 2012, s. 24-26.

a chránených záujmov vojenského personálu a miere spokojnosti so súčasným stavom riešenia záležitostí týkajúcich sa oblasti ochrany ľudských práv a chránených záujmov vojenského personálu.“ Sociologickým prieskumom získané informácie mali byť využité v ďalšom procese kreovania vojenského ombudsmana, a to najmä pri definovaní jeho úloh, rozsahu jeho pôsobnosti a právomocí, ako aj okruhu subjektov disponujúcich oprávnením obrátiť sa na vojenského ombudsmana so žiadosťou o poskytnutie právnej ochrany.

Sociologický prieskum sa uskutočnil v termíne 25. júna – 12. júla 2020 na vzorke 698 respondentov spomedzi predstaviteľov všetkých troch cieľových skupín (profesionálni vojaci, vojaci v zálohe, vojaci vo výslužbe) a hodnostných zborov (mužstvo, poddôstojníci, dôstojníci). Napriek tomu, že vzorka nebola projektovaná ako reprezentatívna, poskytla cenné informácie o stave smerovania názorov dopytovaných respondentov na skúmanú problematiku.⁴⁵⁾ Spomedzi získaných informácií možno za najdôležitejšie považovať nasledovné údaje:

- 18,3 % respondentov uviedlo, že ľudské práva v OS SR nie sú dodržiavané;
- 47,1 % respondentov uviedlo, že nie je dodržiavané ich právo na naturálne náležitosti výkonu štátnej služby;
- 49,7 % respondentov uviedlo, že nie je dodržiavané ich právo na vytvorenie podmienok nevyhnutných na riadny výkon štátnej služby;
- 35,1 % respondentov uviedlo, že povinnosť vykonávať štátnu službu v mieste a vo funkcii podľa potrieb služobného úradu vníma ako neopodstatnenú;
- 41,5 % respondentov uviedlo, že obmedzenie petičného práva vo vzťahu k profesionálnym vojakom vníma ako neopodstatnené;
- 56,2 % respondentov uviedlo, že zákaz združovať sa v odborových organizáciách vo vzťahu k profesionálnym vojakom vníma ako neopodstatnené;
- 34,7 % respondentov uviedlo, že malo osobnú skúsenosť s diskrimináciou počas výkonu štátnej služby;
- 26,9 % respondentov uviedlo, že hoci nemá osobnú skúsenosť s diskrimináciou, vie o jej výskyte v rámci OS SR;
- 33,1 % respondentov uviedlo, že počas výkonu štátnej služby boli porušené ich ľudské práva;

---

⁴⁵⁾ ČERNÁKOVÁ, D. a kol.: Výsledky prieskumu..., 2020, s. 3.

- iba 18,2 % respondentov uviedlo, že v prípade porušenia ich práv sa obrátili na niektorú z organizačných zložiek OS SR alebo ministerstva obrany, prípadne iné inštitúcie poskytujúce ochranu ich práv;
- až 39,7 % respondentov uviedlo, že v prípade porušenia ich práv vôbec nevyhľadalo pomoc u relevantných orgánov či inštitúcií poskytujúcich ochranu ich práv. ⁴⁶⁾

Hoci sa vo všeobecnosti ukázalo, že iba relatívne malá časť respondentov si myslí, že ich ľudské práva sú (resp. boli) pri výkone štátnej služby v OS SR priamo porušované, tak pri posudzovaní reálnych podmienok výkonu štátnej služby, obmedzení niektorých základných práv a slobôd vo vzťahu k profesionálnym vojakom a výskytu fenoménu diskriminácie v prostredí OS SR sa relatívne veľká časť respondentov vyjadrila kriticky voči existujúcemu stavu. Za alarmujúce možno tiež považovať údaje, ktoré poukazujú na nízku dôveru profesionálnych vojakov v mechanizmy, ktoré v rámci OS SR a ministerstva obrany slúžia k ochrane ich základných práv a slobôd, ako aj právom chránených záujmov.

Vo všeobecnosti teda možno konštatovať, že výsledky predmetného sociologického prieskumu potvrdzujú správnosť predpokladov, podľa ktorých by zavedenie právneho inštitútu vojenského ombudsmana do aplikačnej praxe v rámci rezortu ministerstva obrany a OS SR mohlo prispieť nielen k zvýšeniu úrovne právnej ochrany poskytovanej profesionálnym vojakom, ale aj k zvýšeniu celkovej dôvery profesionálnych vojakov k orgánom velenia a riadenia OS SR. Na Slovensku však v porovnaní s inými krajinami, kde majú ombudsmanské inštitúcie tohto typu dlhšiu tradíciu, nemáme s podobnými metódami riešenia problémov žiadne predchádzajúce skúsenosti. S prihliadnutím na potreby slovenských profesionálnych vojakov a rôzne modely ombudsmanských inštitúcií odrážajúce vojenské tradície a právnu kultúru krajín, v ktorých pôsobia, bolo potrebné vyriešiť dve základné otázky, a to akým spôsobom bude právny inštitút vojenského ombudsmana zavedený do slovenského právneho poriadku a aký model ombudsmanskej inštitúcie bude pre rezort ministerstva obrany a OS SR najvhodnejší.

3 NÁVRH NA ZAVEDENIE VOJENSKÉHO OMBUDSMANA DO APLIKAČNEJ PRAXE Z DIELNE MINISTERSTVA OBRANY

---

⁴⁶⁾ ČERNÁKOVÁ, D. a kol.: Výsledky prieskumu..., 2020, s. 5-11.

Vzhľadom na povahu problémov, ktoré boli identifikované sociologickým prieskumom, a ktoré sa týkajú predovšetkým aktívne slúžiacich profesionálnych vojakov, ako aj naznačené nedostatky v existujúcom systéme ochrany ľudských práv tejto záujmovej skupiny osôb, bola ako prostriedok na realizáciu zámeru zavedenia vojenského ombudsmana do aplikačnej praxe zvolená novela zákona č. 281/2015 Z. z. Vo svojej podstate išlo o prirodzenú voľbu, keďže viaceré zamýšľané reformy týkajúce sa služobného pomeru profesionálnych vojakov a podmienok výkonu štátnej služby profesionálnych vojakov, ktoré sa súčasná vláda vo svojom programovom vyhlásení zaviazala uskutočniť, bolo možné realizovať jedine novelizáciou zákona č. 281/2015 Z. z., ktorý podrobne upravuje štátnu službu profesionálnych vojakov, právne vzťahy súvisiace so vznikom, zmenou a skončením služobného pomeru profesionálnych vojakov, ako aj subjektívne práva profesionálnych vojakov, rozsah ich obmedzenia a prostriedky ich ochrany. Zakotvenie nového právneho inštitútu v zákone mu navyše poskytuje oveľa väčšiu stabilitu, trvácnosť a ochranu pred zrušením, než keby bol do praxe zavedený prostredníctvom vykonávacieho predpisu alebo interného predpisu, ktoré je možné meniť oveľa jednoduchšie ako zákon.⁴⁷⁾

Sekcia ľudských zdrojov spolu s ďalšími vecne príslušnými organizačnými zložkami ministerstva obrany v rozmedzí rokov 2020 až 2022 spracovala návrh novely zákona č. 281/2015 Z. z., ktorý predvída začlenenie právneho inštitútu vojenského ombudsmana do prvej časti tohto zákona za ustanovenie § 4 upravujúce zákaz diskriminácie. Cieľom zaradenia právnej úpravy vojenského ombudsmana hneď na začiatok zákona č. 281/2015 Z. z. k ďalšiemu právnomu inštitútu, ktorého účelom je ochrana občanov uchádzajúcich sa o vstup do štátnej služby v OS SR a aktívne slúžiacich profesionálnych vojakov pred porušovaním zásady rovnakého zaobchádzania, je zreteľne vyjadriť postoj zákonodarcu, že vytváranie primeraných a dôstojných podmienok pre výkon štátnej služby a zabezpečenie efektívnej ochrany základných práv a slobôd profesionálnych vojakov je prvoradým zámerom a súčasne aj záväzkom štátu. Návrh novely zákona č. 281/2015 Z. z. bol ako celok predmetom

---

⁴⁷⁾ Prax v jednotlivých krajinách sveta preukazuje, že štandardnými prostriedkami kreácie ombudsmanských inštitúcií s pôsobnosťou vzťahujúcou sa na ozbrojené sily sú buď špecifické druhy legislatívy (najčastejšie však zákon) alebo novela ústavy, resp. dodatok k ústave. Pre viac podrobností pozri: BUCKLAND, B. S. - McDERMOT, W.: Ombuds Institutions for the Armed Forces, 2012, s. 18-20.

medzirezortného pripomienkového konania č. LP/2022/177 od 4. do 26. apríla 2022⁴⁸⁾), pričom po uskutočnení rozporových konaní a následnom prerokovaní daného materiálu Legislatívnou radou vlády Slovenskej republiky 12. júla 2022 sa v dohľadnej dobe očakáva jeho predloženie na rokovanie vlády a po jeho prípadnom schválení vládou na rokovanie Národnej rady Slovenskej republiky. Vzhľadom na možnosť ďalších zmien normatívneho textu v priebehu nasledujúcich štádií legislatívneho procesu však pri ďalšom opise navrhovanej podoby právneho inštitútu vojenského ombudsmana budeme vychádzať zo znenia vlastného materiálu a dôvodovej správy, ktoré bolo predmetom medzirezortného pripomienkového konania.

Každá verejná inštitúcia funguje na základe súboru určitých pravidiel a princípov, ktoré vyjadrujú jej účel a definujú jej postavenie a mantinely jej pôsobenia. Rovnako tomu musí byť aj v prípade vojenského ombudsmana, ktorého verejná funkcia by mala byť vystavaná na princípoch zaisťujúcich adresnú a efektívnu ochranu základných práv a slobôd záujmovej skupiny profesionálnych vojakov, a taktiež definujúcich vzťah vojenského ombudsmana k orgánom velenia a riadenia OS SR, vo vzťahu ku ktorým má vykonávať svoju pôsobnosť a právomoci. Vo všeobecnosti môžeme konštatovať, že návrh novely zákona č. 281/2015 Z. z. buduje vojenského ombudsmana na štyroch kľúčových princípoch, ktorými sú:

- princíp integrácie;
- princíp reprezentácie;
- princíp špecializácie;
- princíp transparentnosti a publicity.

3.1 Princíp integrácie

Princíp integrácie vyjadruje vzťah vojenského ombudsmana k orgánom riadenia ozbrojených síl, ktorý bude založený na spomínanom modeli exekutívneho ombudsmana predvídajúcim začlenenie vojenského ombudsmana do organizačnej štruktúry ministerstva obrany a jeho kreačnú závislosť na ministrovi obrany Slovenskej republiky (ďalej len „minister obrany“). Vojenský ombudsman bude mať postavenie štátneho zamestnanca vykonávajúceho svoju funkciu v štátnozamestnaneckom pomere podľa § 7 ods. 1 zákona č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení

---

⁴⁸⁾ LP/2022/177 : Vlastný materiál, 2022.

niektorých zákonov (ďalej len „zákon o štátnej službe“) v rámci ministerstva obrany. Z tohto titulu vojenský ombudsman bude za výkon svojej funkcie a plnenie zákonom ustanovených úloh zodpovedný priamo ministrovi obrany. Prejavom tejto zodpovednosti bude najmä povinnosť vojenského ombudsmana predkladať ministrovi obrany každoročne do 31. marca správu o činnosti za predchádzajúci rok, v ktorej uvedie svoje poznatky o dodržiavaní základných práv a slobôd profesionálnych vojakov zo strany subjektov, na ktoré sa bude vzťahovať jeho pôsobnosť, ako aj návrhy a odporúčania na nápravu zistených nedostatkov. ⁴⁹⁾ Vzhľadom na jeho integráciu do organizačnej štruktúry ministerstva obrany a plnenie úloh ústredného orgánu štátnej správy na úseku výkonu vnútornej kontroly, ktoré vyplývajú z osobitných predpisov ⁵⁰⁾, bude teda výkon funkcie vojenského ombudsmana možné chápať ako činnosť, ktorá zahŕňa kontrolu a dozor nad dodržiavaním zákonnosti pri konaní a rozhodovaní subjektov, na ktoré sa bude vzťahovať pôsobnosť vojenského ombudsmana. ⁵¹⁾ A to plne korešponduje so zvoleným modelom exekutívneho ombudsmana predurčeného na výkon internej kontroly výkonnej moci. ⁵²⁾

Pri nastavovaní vzťahu medzi vojenským ombudsmanom a orgánmi riadenia OS SR boli vzaté do úvahy zahraničné skúsenosti s troma najčastejšie sa vyskytujúcimi modelmi ombudsmanských inštitúcií s pôsobnosťou vzťahujúcou sa na ozbrojené sily, ktorými sú:

- **model ombudsmanskej inštitúcie integrovanej do ozbrojených síl**
  - najčastejším príkladom takejto inštitúcie sú verejní funkcionári označovaní ako „generálni inšpektori ozbrojených síl“, ktorými sú spravidla (avšak nie výhradne) príslušníci ozbrojených síl začlenení do štruktúr najvyššieho velenia ozbrojených síl, v dôsledku čoho generálni inšpektori podávajú správy o činnosti svojim nadriadeným dôstojníkom a taktiež od nich prijímajú pokyny a usmernenia;
  - **výhodou** tohto modelu je ľahká dostupnosť právnej ochrany, dostatočná expertíza vo vojenských záležitostiach a vysoká miera vnímavosti generálneho inšpektora voči špecifickým problémom príslušníkov

---

⁴⁹⁾ LP/2022/177 : Vlastný materiál, 2022, s. 2-3.

⁵⁰⁾ Napr. § 12 ods. 1 zákona č. 575/2001 Z. z. a tiež § 5 ods. 1 a ods. 2 písm. c) zákona č. 281/2015 Z. z.

⁵¹⁾ LP/2022/177 : Dôvodová správa - osobitná časť, 2022, s. 2-3.

⁵²⁾ K tomu pozri: pozn. č. 6 až 8.

ozbrojených síl, keďže sám generálny inšpektor je v drvivej väčšine prípadov príslušníkom ozbrojených síl;

- **nevýhodou** tohto modelu je predovšetkým nedostatok inštitucionálnej nezávislosti generálnych inšpektorov od štruktúr velenia ozbrojených síl, v dôsledku čoho nemožno vylúčiť priame či nepriame zásahy velenia ozbrojených síl do prebiehajúceho prešetrovania podozrení z porušovania základných práv a slobôd;

- **model špecializovanej a inštitucionálne nezávislej civilnej ombudsmanskej inštitúcie** – najčastejšie ide o civilné inštitúcie či verejných funkcionárov stojacich mimo organizačnú štruktúru ozbrojených síl, ktorí sa špecializujú výhradne na riešenie podnetov a sťažností príslušníkov ozbrojených síl a riešenie problémov v rámci ozbrojených síl, pričom svoje úlohy si plnia popri civilnom ombudsmanovi so všeobecnou pôsobnosťou vzťahujúcou sa na všetkých občanov daného štátu, s ktorým majú jasne rozhraničené kompetencie v záujme predídenia nežiaducich kompetenčných konfliktov;

- **výhodou** tohto modelu je vytvorenie podmienok pre ľahko dostupnú, transparentnú a nezávislú demokratickú kontrolu ozbrojených síl, ktorá v očiach cieľovej záujmovej skupiny príslušníkov ozbrojených síl i širokej verejnosti vďaka publikovaniu podrobných správ o činnosti ombudsmanskej inštitúcie požíva vysokú mieru dôvery;
- **nevýhodou** tohto modelu je značná finančná náročnosť zriadenia samostatnej ombudsmanskej inštitúcie, a to obzvlášť v prípade štátov s malými ozbrojenými silami, v prostredí ktorých možno očakávať len malý počet sťažností či podnetov od ich príslušníkov;

- **model civilného ombudsmana so všeobecnou pôsobnosťou** – v mnohých krajinách sveta zodpovedá za výkon demokratickej kontroly ozbrojených síl a ochranu základných práv a slobôd príslušníkov ozbrojených síl iba civilný ombudsman v rámci naplňania široko a všeobecne definovaného mandátu verejnej kontroly orgánov výkonnej moci a ochrany ľudských práv občanov;

- **výhodou** tohto modelu je najmä zakotvenie ombudsmanských inštitúcií priamo v ústave štátu, ktoré jednak poskytuje patričnú autoritu úradujúcemu ombudsmanovi a ním vydávaným odporúčaniam na odstránenie nedostatkov zistených kontrolnou činnosťou, a jednak

zaručuje rovnakú dostupnosť a kvalitu ochrany základných práv a slobôd pre bežných občanov i príslušníkov ozbrojených síl;

- **nevýhodou** tohto modelu je najmä nedostatok znalostí špecifík vojenského prostredia a problémov trápiačich príslušníkov ozbrojených síl a preťaženosť týchto ombudsmanských inštitúcií riešením „nevojenských“ sťažností a podnetov, v dôsledku čoho ostáva menej priestoru pri riešení sťažností a podnetov príslušníkov ozbrojených síl.⁵³⁾

V snahe reflektovať na potreby a očakávania profesionálnych vojakov, vyplývajúce z uskutočneného sociologického prieskumu, ako aj zohľadniť absenciu predchádzajúcej skúsenosti s fungovaním špecializovaných ombudsmanských inštitúcií v prostredí OS SR, sa tvorcovia novely zákona č. 281/2015 Z. z. rozhodli vybudovať právny inštitút vojenského ombudsmana na základoch modelu exekutívneho ombudsmana, ktorý by však v sebe kombinoval aj výhody modelu ombudsmanskej inštitúcie integrovanej do ozbrojených síl a modelu špecializovanej a inštitucionálne nezávislej civilnej ombudsmanskej inštitúcie.

Cieľom integrácie vojenského ombudsmana do organizačnej štruktúry ministerstva obrany je predovšetkým garantovať, že funkciu vojenského ombudsmana bude vykonávať kvalifikovaná osoba, ktorá bude dobre poznať špecifiká prostredia OS SR a ktorá tak bude rozumieť potrebám profesionálnych vojakov. Za týmto účelom bude funkcia vojenského ombudsmana obsadzovaná štandardným výberovým konaním v súlade s postupmi ustanovenými zákonom o štátnej službe, ktorého účelom bude preveriť všeobecné a odborné vedomosti, schopnosti a osobnostné vlastnosti uchádzača o funkciu vojenského ombudsmana⁵⁴⁾, ako aj splnenie ustanovených kritérií občianstva Slovenskej republiky, vysokoškolského vzdelania druhého stupňa a najmenej desaťročnej odbornej praxe.⁵⁵⁾ Voľbu modelu exekutívneho ombudsmana tiež odôvodňuje relatívne malá veľkosť profesionálnych OS SR, pri ktorej v rámci procesu zriaďovania vojenského ombudsmana možno len ťažko odhadnúť jeho reálnu vyťaženosť. Z hľadiska financovania ombudsmanskej inštitúcie tohto typu sa preto javí

---

⁵³⁾ BUCKLAND, B. S. - McDERMOT, W.: Ombuds Institutions for the Armed Forces, 2012, s. 30-33.

⁵⁴⁾ § 40 a nasl. zákona č. 281/2015 Z. z.

⁵⁵⁾ Uvedené kritériá vyplývajú z navrhovaného znenia § 4b ods. 2 zákona č. 281/2015 Z. z. K tomu pozri: LP/2022/177 : Vlastný materiál, 2022, s. 2. Prioritou ministerstva obrany by v tomto smere malo byť, aby bola na funkciu vojenského ombudsmana vybraná osoba, ktorá bude vedieť preukázať najmenej desaťročnú odbornú prax z oblasti bezpečnosti a obrany štátu.

ako efektívnejšie kreovať vojenského ombudsmana v rámci organizačnej štruktúry ministerstva obrany, než zriaďovať ho ako samostatnú inštitúciu stojacu mimo ministerstva obrany a OS SR.

Je však pravdou, že modelu exekutívneho ombudsmana chýba inštitucionálna nezávislosť⁵⁶⁾, ktorá je vo všeobecnosti vnímaná ako kľúčové kritérium pre zabezpečenie nestranného a objektívneho výkonu funkcie akejkoľvek ombudsmanskej inštitúcie a pre vyhnutie sa vzniku nežiaducich kompetenčných konfliktov.⁵⁷⁾ S cieľom vyvážiť nedostatok inštitucionálnej nezávislosti vojenského ombudsmana, ktorý vyplýva zo zodpovednostných vzťahov medzi vojenským ombudsmanom a ministrom obrany, boli do návrhu novely zákona č. 281/2015 Z. z. zahrnuté viaceré garancie posilnenia funkčnej nezávislosti vojenského ombudsmana. Tie možno vidieť najmä v jeho oprávnení slobodne rozhodovať o tom, ktoré podania profesionálnych vojakov a vlastné zistenia o podozreniach z porušenia základných práv a slobôd profesionálnych vojakov bude prešetrovať, o poradí jednotlivých prešetrovaných prípadov a taktiež o spôsobe, akým bude vlastné prešetrovanie uskutočňovať. Nežiaducim zásahom ministra obrany do činnosti vojenského ombudsmana vykonávaným z titulu postavenia nadriadeného štátneho zamestnanca sa má zamedziť tým, že:

- pri prešetrovaní podozrení z porušovania základných práv a slobôd profesionálnych vojakov bude vojenský ombudsman viazaný iba Ústavou Slovenskej republiky, zákonmi a ostatnými všeobecne záväznými právnymi predpismi,
- pri svojej činnosti bude vojenský ombudsman povinný zohľadňovať aj medzinárodne uznávané štandardy pre profesionálnu prax vojenských ombudsmanov⁵⁸⁾

---

⁵⁶⁾ Klasickým príkladom sú exekutívni ombudsmani, ktorí boli od 70. rokov 20. storočia zriaďovaní v Spojených štátoch amerických na úrovni mestskej samosprávy ako doplnkový mechanizmus na riešenie sťažností občanov. Najčastejšie išlo o zamestnancov mesta ustanovovaných do funkcie priamo štatutárom mesta (resp. v niektorých prípadoch mestskou radou), ktorému sa zodpovedali za výkon svojej funkcie a ktorého pokynmi a usmerneniami sa museli riadiť. Pre viac podrobností pozri: MOHAPATRA, M. K.: 'Executive ombudsman' in an American city..., 1978. s. 25-27.

⁵⁷⁾ BUCKLAND, B. S. - McDERMOT, W.: Ombuds Institutions for the Armed Forces, 2012, s. 40-41.

⁵⁸⁾ Pre demonštratívny výpočet najdôležitejších dokumentov obsahujúcich medzinárodne uznávané štandardy pre profesionálnu prax ombudsmanských inštitúcií pozri napríklad: BUCKLAND, B. S. - McDERMOT, W.: Ombuds Institutions for the Armed Forces, 2012, s. 19.

- vojenského ombudsmana nemožno poverovať činnosťami, ktoré nesúvisia s ochranou základných práv a slobôd profesionálnych vojakov alebo ktoré sú v rozpore s nezávislosťou plnenia jeho úloh.⁵⁹⁾

Vzniku prípadného konfliktu záujmov v dôsledku existencie vzťahu vojenského ombudsmana k prešetrovanej veci, dotknutému profesionálnemu vojakovi alebo osobám zúčastneným na prešetrovaní podozrení z porušenia základných práv a slobôd sa má zamedziť zakotvením možnosti vylúčenia vojenského ombudsmana z procesu prešetrovania kvôli existencii odôvodnených pochybností o jeho nepredpojatosti. V prípade vylúčenia vojenského ombudsmana z dôvodu jeho predpojatosti bude mať následne minister obrany povinnosť prijať opatrenia na riadne ukončenie začatého prešetrovania. Výsledkom uplatnenia uvedených pravidiel má byť vytvorenie podmienok pre nerušený, nestranný a objektívny výkon funkcie vojenského ombudsmana aj napriek tomu, že v otázkach štátnozamestnaneckého pomeru ostane minister obrany vo vzťahu k vojenskému ombudsmanovi v postavení nadriadeného štátneho zamestnanca.

3.2 Princíp reprezentácie

Zo sociologického výskumu uskutočneného sekciou ľudských zdrojov ministerstva obrany vyplynulo, že najviac problémov, ktorým OS SR dlhodobo čelia, sa dotýka aktívne slúžiacich profesionálnych vojakov. Princíp reprezentácie má preto vyjadrovať poslanie vojenského ombudsmana pôsobiť ako reprezentant a aktívny zástanca úzko profilovanej záujmovej skupiny aktívne slúžiacich profesionálnych vojakov, ktorý chráni ich základné práva a slobody vo veciach výkonu štátnej služby pred ich porušovaním zo strany orgánov velenia a riadenia OS SR.

Ochranu základných práv a slobôd profesionálnych vojakov bude vojenský ombudsman zabezpečovať prešetrovaním podozrení z ich porušenia, ktoré bude môcť zahájiť tak na základe podnetu profesionálneho vojaka, ako aj z vlastnej iniciatívy. Na vojenského ombudsmana sa tak bude môcť obrátiť každý profesionálny vojak, ktorý sa bude domnievať, že konaním, rozhodovaním alebo nečinnosťou niektorého zo subjektov, na ktoré sa bude vzťahovať pôsobnosť vojenského ombudsmana, došlo k protiprávnemu porušeniu jeho základných práv a slobôd. V snahe poskytnúť

---

⁵⁹⁾ LP/2022/177 : Vlastný materiál, 2022, s. 2-3. Navrhované znenie § 4b ods. 3, 4, 5 a § 4c ods. 1 zákona č. 281/2015 Z. z.

profesionálnym vojakom adekvátnu právnu ochranu pred nezákonným prepustením má byť právo obrátiť sa na vojenského ombudsmana so svojim podnetom poskytnuté aj občanom, ktorých služobný pomer sa skončil na základe prepustenia z niektorého dôvodu uvedeného v § 94 ods. 6 zákona č. 281/2015 Z. z., pričom podnet bude potrebné podať v lehote do šiestich mesiacov odo dňa doručenia personálneho rozkazu o prepustení zo služobného pomeru. Ak podnet profesionálneho vojaka bude spĺňať všetky zákonom ustanovené podmienky, vojenský ombudsman bude povinný ho prešetriť v zákonom stanovenej lehote.⁶⁰⁾ Naproti tomu ak sa vojenský ombudsman pri výkone svojej funkcie dozvie o podozreniach z porušenia základných práv a slobôd profesionálnych vojakov⁶¹⁾, po preskúmaní ktorých dospeje k záveru, že pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti niektorého zo subjektov, na ktoré sa bude vzťahovať jeho pôsobnosť, boli porušené základné práva a slobody profesionálneho vojaka v rozpore s právnym poriadkom alebo princípmi demokratického a právneho štátu, bude môcť tieto podozrenia riadne prešetriť z vlastnej iniciatívy za primeraného použitia postupov určených na prešetrovanie podnetov profesionálnych vojakov.⁶²⁾ Prešetrovanie začaté z vlastnej iniciatívy vojenského ombudsmana je teda prejavom diskrečnej právomoci (t. j. voľnej úvahy) vojenského ombudsmana, v dôsledku čoho na použitie takéhoto procesného postupu nie je právny nárok.

Vo vzťahu k ostatným prostriedkom ochrany subjektívnych práv má mať právna ochrana poskytovaná vojenským ombudsmanom subsidiárnu povahu, a to v záujme predídenia vzniku kompetenčných konfliktov s inými orgánmi verejnej moci a orgánmi ochrany práva. V praxi to bude znamenať, že vojenský ombudsman nebude zasahovať do prebiehajúcich prvostupňových správnych konaní alebo konaní pred súdom, a taktiež nebude plniť úlohu odvolacieho orgánu v správnom konaní alebo v konaní pred súdom, orgánu zabezpečujúceho ochranu ústavnosti, kontrolného orgánu alebo orgánu vybavujúceho sťažnosti, petície alebo iné podnety, ktorými sa poukazuje na nedostatky v činnosti orgánov verejnej správy alebo iných orgánov

---

⁶⁰⁾ LP/2022/177 : Vlastný materiál, 2022, s. 4 a 6. Navrhované znenie § 4c ods. 2, § 4d ods. 2 a § 4f ods. 1 zákona č. 281/2015 Z. z.

⁶¹⁾ Medzinárodná prax ukazuje, že ide najčastejšie o prípady, keď sa vojenský ombudsman alebo jemu podobná ombudsmanská inštitúcia o relevantných skutočnostiach dozvie z médií, od rodinných príslušníkov alebo priateľov dotknutého príslušníka ozbrojených síl, či od poslancov národných alebo miestnych zastupiteľských orgánov, ktorí majú na prešetrovaní podozrení z porušenia základných práv a slobôd príslušníka ozbrojených síl záujem. BUCKLAND, B. S. - McDERMOT, W.: Ombuds Institutions for the Armed Forces, 2012, s. 90.

⁶²⁾ LP/2022/177 : Vlastný materiál, 2022, s. 3-4. Navrhované znenie § 4c ods. 6 zákona č. 281/2015 Z. z.

verejnej moci alebo na iné formy protiprávnej činnosti. ⁶³⁾ V prípade, že sa profesionálny vojak na vojenského ombudsmana obráti s podnetom, ktorý spĺňa vyššie uvedenú charakteristiku, vojenský ombudsman nebude oprávnený takýto podnet prešetriť a bude ho musieť odložiť. ⁶⁴⁾ Prejavom subsidiárnej povahy právnej ochrany poskytovanej vojenským ombudsmanom sú potom aj podmienky, ktoré bude potrebné splniť na podanie podnetu. Ak sa profesionálny vojak bude domnievať, že jeho základné práva a slobody boli porušené vydaním nezákonného rozhodnutia, s podnetom sa bude môcť na vojenského ombudsmana obrátiť až po nadobudnutí právoplatnosti takéhoto rozhodnutia. ⁶⁵⁾ Podobne ak sa profesionálny vojak bude domnievať, že jeho základné práva a slobody boli porušené tým, že jeho veliteľ buď vydal nezákonný vojenský rozkaz, nariadenie, príkaz alebo pokyn na vykonávanie štátnej služby alebo v súvislosti s jej výkonom, alebo v rozpore s právnym poriadkom alebo princípmi demokratického a právneho štátu ostal nečinný, s podnetom sa bude môcť na vojenského ombudsmana obrátiť až potom, čo sa nápravy protiprávneho stavu neúspešne domáhal u svojho veliteľa v rámci služobného postupu alebo podaním sťažnosti služobnému úradu vo veciach výkonu štátnej služby alebo v súvislosti s porušením zásady rovnakého zaobchádzania. ⁶⁶⁾

Špecifickou stránkou poslania vojenského ombudsmana bude ochrana základných práv a slobôd profesionálnych vojakov vo veciach výkonu štátnej služby pred ich porušovaním takou činnosťou orgánov velenia a riadenia OS SR, ktorá síce formálne bude v súlade so zásadou zákonnosti ⁶⁷⁾, no vzhľadom na jej obsahovú nekonceptnosť, neefektívnosť, ne hospodárnosť, nehumánnosť či nespravodlivosť bude mať natoľko negatívny vplyv na podmienky výkonu štátnej služby, že jej následkom bude porušenie základných práv a slobôd profesionálnych vojakov. V praxi môže ísť najmä o prípady výskytu rôznych foriem šikanovania na pracovisku, diskriminácie, negatívnych následkov nevhodných podmienok na výkon štátnej služby, na zdravotný stav profesionálneho vojaka alebo nevhodného manažmentu finančných a ľudských zdrojov. ⁶⁸⁾ Vojenský ombudsman v takýchto prípadoch nebude môcť

---

⁶³⁾ LP/2022/177 : Vlastný materiál, 2022, s. 3. Navrhované znenie § 4c ods. 5 zákona č. 281/2015 Z. z.

⁶⁴⁾ Podrobnosti o podmienkach odloženia podnetu § 4d ods. 3. Pozri: LP/2022/177 : Vlastný materiál, 2022, s. 4.

⁶⁵⁾ LP/2022/177 : Vlastný materiál, 2022, s. 3. Navrhované znenie § 4c ods. 3 zákona č. 281/2015 Z. z.

⁶⁶⁾ LP/2022/177 : Vlastný materiál, 2022, s. 3. Navrhované znenie § 4c ods.4 zákona č. 281/2015 Z. z.

⁶⁷⁾ § 3 ods. 1 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení zákona č. 527/2003 Z. z.

⁶⁸⁾ Pre viac podrobností o povahe podnetov a sťažností tohto typu pozri: BUCKLAND, B. S. - McDERMOT, W.: Ombuds Institutions for the Armed Forces, 2012, s. 75-80.

profesionálnym vojakom poskytnúť pomoc v podobe opatrení, ktoré majú za cieľ nápravu nezákonnosti, akým je napríklad postúpenie veci na vybavenie príslušnému prokurátorovi, ktorý dohliada nad dodržiavaním zákonnosti. Úlohou vojenského ombudsmana pri prešetrovaní uvedeného druhu podozrení z porušenia základných práv a slobôd profesionálnych vojakov preto bude suplovať vo vzťahu k orgánom velenia a riadenia OS SR, a obzvlášť vo vzťahu k ministrovi obrany, dnes neexistujúce odborové organizácie profesionálnych vojakov. Hájenie subjektívnych práv a právom chránených záujmov vzťahujúcich sa na pracovné podmienky je totiž základnou úlohou odborových organizácií, ktorých zakladanie však profesionálnym vojakom slovenský právny poriadok nedovoľuje.⁶⁹⁾

3.3 Princíp špecializácie

S ohľadom na špecifické poslanie vojenského ombudsmana princíp špecializácie definuje jeho pôsobnosť a právomoc.

Pojem pôsobnosť možno v kontexte slovenského správneho práva zjednodušene definovať ako právom stanovený okruh záležitostí, ktoré orgán štátnej správy prejednáva a rozhoduje o nich, pričom pôsobnosť orgánov štátnej správy možno diferencovať na územnú, vecnú, časovú a osobnú pôsobnosť.⁷⁰⁾ Vojenský ombudsman nebude mať postavenie orgánu štátnej správy⁷¹⁾, no ako osobitný druh kontrolného orgánu ochrany práva⁷²⁾ bude mať obdobným spôsobom, ako je to v prípade orgánov štátnej správy, vymedzený okruh pre vojenské prostredie špecifických záležitostí, ktoré bude prešetrovať a ku ktorým sa bude vyjadrovať vo svojich odporúčaníach a správach o činnosti. Pôsobnosť vojenského ombudsmana

---

⁶⁹⁾ § 12 ods. 4 zákona č. 281/2015 Z. z.

⁷⁰⁾ VRABKO, M. a kol.: Správne právo hmotné, 2012, s. 116-117.

⁷¹⁾ Od orgánov štátnej správy sa vojenský ombudsman líši najmä tým, že jeho činnosť nemá výkonný a nariaďovací charakter, vojenský ombudsman nemá k dispozícii prostriedky štátnomocenského donútenia, ktoré by boli priamo upravené a limitované administratívno-právnymi normami a činnosť vojenského ombudsmana z podstaty jeho funkcie a ním plnených úloh nie je a ani nesmie byť ovplyvňovaná charakterom uplatňovanej štátnej politiky a jej stanovenými koncepciami a cieľmi. K vymedzeniu charakteristických znakov orgánu štátnej správy pozri: VRABKO, M. a kol.: Správne právo hmotné, 2012, s. 113-114.

⁷²⁾ Vojenského ombudsmana vzhľadom na jeho postavenie exekutívneho ombudsmana nemožno považovať za štandardný kontrolný orgán ochrany práva, akým je inštitucionálne nezávislý verejný ochranca práv kreovaný Národnou radou Slovenskej republiky. Keďže však jeho primárnym poslaním je ochrana základných práv a slobôd profesionálnych vojakov, stále ho možno klasifikovať ako orgán ochrany práva svojho druhu (sui generis). Ku klasifikácii orgánov ochrany práva pozri: SVÁK, J. - CIBULKA, L.: Ústavné právo Slovenskej republiky, 2006, s. 439-441; POSLUCH, M. - CIBULKA, L.: Štátne právo Slovenskej republiky, 2009, s. 114-116.

je v návrhu novely zákona č. 281/2015 Z. z. definovaná z vecného a osobného hľadiska.

Po vecnej stránke bude vojenský ombudsman vo všeobecnosti vykonávať činnosti vo veciach ochrany základných práv a slobôd profesionálnych vojakov pred ich porušovaním pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti niektorého zo subjektov, na ktoré sa bude vzťahovať jeho pôsobnosť a ktoré v mene štátu konajú a rozhodujú vo veciach týkajúcich sa služobného pomeru profesionálneho vojaka podľa zákona č. 281/2015 Z. z. a v právnych vzťahoch súvisiacich so štátnou službou profesionálneho vojaka podľa zákona č. 124/1992 Zb. o Vojenskej polícii v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 124/1992 Zb.“) a zákona č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 328/2002 Z. z.“).⁷³⁾ Pojmy „konanie“, „rozhodovanie“ alebo „nečinnosť“, ktoré označujú príčinu porušenia základných práv a slobôd profesionálnych vojakov, sú pritom kľúčovými atribútmi vymedzujúcimi špeciálnu vecnú pôsobnosť vojenského ombudsmana, ktorá ho bude odlišovať od verejného ochrancu práv disponujúceho všeobecnou vecnou pôsobnosťou.

Pod pojmom „konanie“ treba rozumieť predovšetkým:

- šikanóznny výkon veliteľských právomocí, ktorého hlavnou alebo aspoň prevažujúcou motiváciou je úmysel veliteľa poškodiť alebo znevýhodniť profesionálneho vojaka⁷⁴⁾, pričom čo svojou povahou sa tento druh konania kryje s formou šikanovania na pracovisku, označovanou ako bossing⁷⁵⁾;
- zanedbanie alebo opomenutie plnenia povinnosti veliteľa viesť podriadených profesionálnych vojakov k dodržiavaniu základných povinností a služobnej disciplíny, vyvodzovať dôsledky z neplnenia základných povinností a z porušovania služobnej disciplíny a vykonávať disciplinárnu právomoc podľa

---

⁷³⁾ LP/2022/177 : Vlastný materiál, 2022, s. 1-2. Navrhované znenie § 4a ods. 1 zákona č. 281/2015 Z. z.

⁷⁴⁾ Rozsudek NS..., 2004. Obdobným spôsobom je v rozsudku Najvyššieho súdu Českej definovaný pojem „šikanóznny výkon práva“.

⁷⁵⁾ Bossing zvykne byť definovaný ako „zastrešovanie a znižovanie dôstojnosti zamestnanca alebo zamestnancov zo strany nadriadeného, ktoré môže mať za následok fyzické, duševné, morálne alebo sociálne ublíženie“, pričom „Agresor sa snaží o udržanie moci, jeho cieľom je narušiť pracovnú atmosféru a chuť pracovníka, a to buď preto, aby zdôraznil svoje hierarchické postavenie, alebo preto, aby zamestnanec odišiel dobrovoľne zo zamestnania bez toho, aby mu bola vyplatená finančná kompenzácia.“ OLŠOVSKÁ, A.: Mobbing a bossing na pracovisku. 2013, s. 41.

zákona č. 281/2015 Z. z. ⁷⁶⁾ v prípadoch šikanovania profesionálneho vojaka zo strany jeho kolegov (tzv. mobbing ⁷⁷⁾ alebo šikanovania veliteľa zo strany jemu podriadených profesionálnych vojakov (tzv. staffing ⁷⁸⁾, ak boli takéto prípady šikanovania zodpovednému veliteľovi riadne ohlásené alebo ak o nich veliteľ vzhľadom na svoje zákonom ustanovené úlohy a objektívne okolnosti mohol mať vedomosť.

Úlohou vojenského ombudsmana bude v takomto prípade nielen nájsť páchatel'a, identifikovať príčiny výskytu šikanovania na pracovisku a navrhnúť zodpovedným orgánom velenia a riadenia OS SR spôsob riešenia a prevencie opakovania takejto situácie v budúcnosti, ale navyše tiež zistiť ako a či vôbec zodpovedné orgány velenia a riadenia OS SR postupovali pri riešení prípadov šikanovania na pracovisku, ktoré im boli ohlásené alebo o nich mali alebo objektívne mohli mať vedomosť.

Pod pojmom „rozhodovanie“ treba rozumieť proces vydávania rozhodnutí v správnom konaní vedenom podľa všeobecného predpisu o správnom konaní alebo podľa osobitného predpisu subjektmi, na ktoré sa bude vzťahovať pôsobnosť vojenského ombudsmana. Ak v prípadoch právoplatných rozhodnutí budú existovať dôvodné podozrenia, že na ich základe došlo k porušeniu základných práv a slobôd profesionálneho vojaka, bude úlohou vojenského ombudsmana podrobiť analýze zákonnosť a vecnú správnosť rozhodovacieho procesu, ktorý viedol k vydaniu takéhoto rozhodnutia. ⁷⁹⁾

Pod pojmom „nečinnosť“ sa rozumie protiprávny stav, keď vecne a miestne príslušný správny orgán bez dôležitého dôvodu, t. j. bez toho, aby existovala zákonná prekážka, buď konanie na návrh účastníka alebo z úradnej moci vôbec nezačne, alebo nevydá meritórne rozhodnutie v zákonom ustanovenej lehote, resp. v odôvodnených prípadoch v lehote, ktorú predĺžil odvolací orgán alebo v inej lehote ustanovenej

---

⁷⁶⁾ § 9 písm. d) zákona č. 281/2015 Z. z.

⁷⁷⁾ Mobbing ako formu šikanovania na pracovisku možno definovať nasledovným spôsobom: „*Odohráva sa medzi spoluzamestnancami na pracovisku, je charakteristický vysokým podielom psychických útokov, fyzické násilie sa takmer nevyskytuje. Útoky sú vedené jednotlivcom či skupinou voči kolegovi; časté sú intrigy, obťažovanie, zosmiešňovanie, cieľom je vylúčiť obeť z kolektívu.*“ OLŠOVSKÁ, A.: Mobbing a bossing na pracovisku, 2013, s. 41.

⁷⁸⁾ Staffing ako formu šikanovania na pracovisku možno definovať nasledovným spôsobom: „*Označuje také správanie podriadených voči nadriadenému, ktoré má viesť k jeho zosadeniu. Väčšinou sa to stáva vtedy, ak do zamestnania nastúpi niekto zvonku a jeho metódy nie sú podriadenými prijaté alebo vtedy, ak po jeho mieste túži niektorý z podriadených. Ďalšou možnosťou môže byť tá, kedy zamestnanec musí riadiť svojich bývalých kolegov nespokojných s jeho povýšením. Cieľom staffingu je zničenie nadriadeného, vedenia alebo personálnej či podnikovej politiky.*“ OLŠOVSKÁ, A.: Mobbing a bossing na pracovisku, 2013, s. 41.

⁷⁹⁾ LP/2022/177 : Dôvodová správa - osobitná časť, 2022, s. 5

osobitným predpisom. ⁸⁰⁾ V prípadoch podozrení z porušenia základných práv a slobôd profesionálneho vojaka v dôsledku nečinnosti niektorého zo subjektov, na ktoré sa bude vzťahovať pôsobnosť vojenského ombudsmana, bude úlohou vojenského ombudsmana skúmať, či tento subjekt správne konanie vôbec začal, a ak správne konanie začal, či rozhodol včas a či teda nedochádza k prieťahom v konaní. ⁸¹⁾

Z hľadiska vymedzenia osobnej pôsobnosti vojenského ombudsmana bola v záujme zvýraznenia jeho špecializácie na riešenie problémov vo vnútri rezortu ministerstva obrany a OS SR v návrhu novely zákona č. 281/2015 Z. z. zvolená cesta taxatívneho výpočtu subjektov, vo vzťahu ku ktorým bude môcť vykonávať svoje aktivity a vecnú pôsobnosť. Týmito subjektmi budú

- hlavný služobný úrad, ktorým je podľa § 5 ods. 1 zákona č. 281/2015 Z. z. ministerstvo obrany,
- služobný úrad podľa § 6 ods. 1 zákona č. 281/2015 Z. z. a služobný úrad podľa § 80 ods. 1 zákona č. 328/2002 Z. z. okrem služobného úradu, ktorým je Vojenské spravodajstvo ⁸²⁾,
- veliteľ v pôsobnosti služobného úradu spĺňajúceho kritériá uvedené v predchádzajúcom bode,
- Vojenský úrad sociálneho zabezpečenia vo veciach týkajúcich sa konania o dávkach úrazového zabezpečenia a poskytovania služieb sociálneho zabezpečenia počas trvania štátnej služby profesionálneho vojaka ⁸³⁾,
- Vojenská polícia pri plnení úloh podľa § 3 ods. 1 písm. a), b) a d) zákona č. 124/1992 Zb., pričom pôsobnosť vojenského ombudsmana sa zásadne nebude vzťahovať na rozhodovacie právomoci poverených príslušníkov Vojenskej polície v konaní o trestných činoch profesionálnych vojakov vedenom

---

⁸⁰⁾ POTASCH, P. - HAŠANOVÁ, J.: Zákon o správnom konaní..., 2012, s. 230; KOŠIČIAROVÁ, S.: Správny poriadok, 2004, s. 215.

⁸¹⁾ POTASCH, P. - HAŠANOVÁ, J.: Zákon o správnom konaní..., 2012, s. 230.

⁸²⁾ Výnimka z pôsobnosti vojenského ombudsmana bola Vojenskému spravodajstvu priznaná vzhľadom na špecifickú povahu úloh, ktoré Vojenské spravodajstvo plní podľa zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 198/1994 Z. z. o Vojenskom spravodajstve v znení neskorších predpisov, ako aj s ohľadom na potrebu utajenia evidencií vedených Vojenským spravodajstvom o jej príslušníkoch v súlade s ustanoveniami zákona č. 215/2004 Z. z. o ochrane utajovaných skutočností a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. K tomu pozri: LP/2022/177 : Dôvodová správa - osobitná časť, 2022, s. 2.

⁸³⁾ § 5 až 24 a § 69 a 70 zákona č. 328/2002 Z. z. v znení neskorších predpisov.

v súlade s ustanoveniami § 10 ods. 7 a § 202 ods. 2 Trestného poriadku v znení neskorších predpisov. ⁸⁴⁾

V súvislosti s vecnou a osobnou pôsobnosťou vojenského ombudsmana treba ešte dodať, že bola nastavovaná výhradne smerom do vnútra rezortu ministerstva obrany a OS SR, aby zbytočne nedochádzalo ku kompetenčným konfliktom s verejným ochrancom práv. Profesionálni vojaci sa budú môcť so svojim podnetom obrátiť tak na vojenského ombudsmana, ako aj na verejného ochrancu práv, pričom výber na koho sa vo svojej veci obrátia ako na prvého, ostane v plnej miere na ich slobodnom rozhodnutí. Slovenská právna úprava sa v tomto smere nechala inšpirovať skúsenosťou z Holandska, kde sa príslušníci holandských kráľovských ozbrojených síl môžu rovnakým spôsobom obracať na generálneho inšpektora kráľovských holandských ozbrojených síl, ako aj na civilného národného ombudsmana (nationale ombudsman). ⁸⁵⁾

Za účelom plnenia úloh a vykonávania činností vyplývajúcich z jeho vecnej pôsobnosti bude vojenskému ombudsmanovi zverená právomoc prešetrovať na základe podnetu alebo z vlastnej iniciatívy podozrenia z porušenia základných práv a slobôd profesionálnych vojakov, ktorej vykonávanie mu má uľahčiť súbor čiastkových procesných oprávnení a s nimi súvisiacich procesných povinností subjektov, na ktoré sa bude vzťahovať jeho pôsobnosť.

Prešetrovanie podnetov profesionálnych vojakov sa bude skladať z dvoch etáp. Z prípravnej etapy preskúmania podnetu, ktorej účelom bude zistiť či sú splnené zákonom ustanovené podmienky na prešetrenie podnetu a z etapy vlastného prešetrovania, ktorého účelom bude zadováženie dostatočného množstva podkladov na potvrdenie alebo vyvrátenie podozrení z porušenia základných práv a slobôd profesionálneho vojaka.

Na preskúmanie podnetu bude mať vojenský ombudsman lehotu 15 pracovných dní odo dňa doručenia podnetu profesionálneho vojaka. Ak po preskúmaní podnetu vojenský ombudsman podozrenia z porušenia základných práv a slobôd profesionálneho vojaka vyhodnotí ako dôvodné, bude môcť začať s ich prešetrovaním,

---

⁸⁴⁾ Pre podrobnosti o vymedzení pôsobnosti vojenského ombudsmana pozri: LP/2022/177 : Vlastný materiál, 2022, s. 2. Navrhované znenie § 4a ods. 2 a 3 zákona č. 281/2015 Z. z.

⁸⁵⁾ BUCKLAND, B. S. - McDERMOT, W.: Ombuds Institutions for the Armed Forces, 2012, s. 63.

o čom podávateľa podnetu upovedomí doručením písomného oznámenia. V opačnom prípade podnet odloží. ⁸⁶⁾

Vlastné prešetrovanie podnetu bude vojenský ombudsman povinný uskutočniť v lehote 30 pracovných dní odo dňa doručenia písomného oznámenia o začatí prešetrovania podávateľovi podnetu. Vo zvlášť zložitých prípadoch bude vojenský ombudsman oprávnený túto lehotu predĺžiť o ďalších 30 pracovných dní, o čom podávateľa podnetu bezodkladne upovedomí. ⁸⁷⁾ Aby mohol vojenský ombudsman riadne a včas prešetriť v podnete uvedené podozrenia z porušenia základných práv a slobôd profesionálnych vojakov, bude disponovať súborom procesných oprávnení, ktorých účelom bude zabezpečiť mu potrebnú súčinnosť zo strany subjektov, na ktoré sa bude vzťahovať jeho pôsobnosť. Novelizovaný zákon č. 281/2015 Z. z. bude pritom prešetrovaním dotknutým subjektom priamo ukladať povinnosť poskytnúť vojenskému ombudsmanovi súčinnosť pri zhromažďovaní podkladov potrebných pre potvrdenie alebo vyvrátenie v podnete uvedených podozrení. ⁸⁸⁾

Jednotlivé procesné úkony bude vojenský ombudsman vykonávať osobne, avšak pre prípad, že konkrétny procesný úkon bude môcť sám vykonať len s ťažkosťami alebo ak to bude účelné z iných dôvodov, bude vojenský ombudsman oprávnený písomne poveriť vykonaním tohto procesného úkonu niektorého z jemu podriadených štátnych zamestnancov. Na tieto účely bude poverený štátny zamestnanec disponovať rovnakými procesnými oprávneniami, akými by za bežných okolností disponoval vojenský ombudsman, a prešetrovaním dotknuté subjekty budú povinné poskytnúť poverenému štátnemu zamestnancovi súčinnosť v rovnakom rozsahu, v akom by ju boli za bežných okolností povinné poskytnúť vojenskému ombudsmanovi. ⁸⁹⁾

Základné práva a slobody profesionálnych vojakov bude pritom možné chrániť aj pri samotnom vykonávaní procesných úkonov, a to prostredníctvom utajenia totožnosti podávateľa podnetu, o ktoré môže sám požiadať alebo ku ktorému pristúpi

---

⁸⁶⁾ LP/2022/177 : Vlastný materiál, 2022, s. 4. Navrhované znenie § 4d ods. 1, 2 a 3 písm. a) zákona č. 281/2015 Z. z.

⁸⁷⁾ LP/2022/177 : Vlastný materiál, 2022, s. 6. Navrhované znenie § 4f ods. 1 zákona č. 281/2015 Z. z.

⁸⁸⁾ Vojenský ombudsman bude napríklad oprávnený vstupovať do objektov a priestorov prešetrovaním dotknutých subjektov, vyžadovať od nich poskytnutie spisov a dokladov, ako aj vysvetlenie k veci, ktorej sa podnet týka či klásť otázky profesionálnym vojakom a zamestnancom týchto subjektov. Protipólom predmetných oprávnení potom bude napríklad povinnosť prešetrovaním dotknutého subjektu poskytnúť vojenskému ombudsmanovi informácie a vysvetlenia, umožniť mu nahliadnutie do spisu alebo mu spis zapožičať, či predložiť mu písomné stanovisko ku skutkovým a právnym otázkam prešetrovanej veci. Pre viac podrobností pozri: LP/2022/177 : Vlastný materiál, 2022, s. 5. Navrhované znenie § 4e ods. 1 až 5 zákona č. 281/2015 Z. z.

⁸⁹⁾ LP/2022/177 : Vlastný materiál, 2022, s. 5. Navrhované znenie § 4e ods. 6 zákona č. 281/2015 Z. z.

vojenský ombudsman, ak to bude v záujme prešetrenia podozrení z porušenia základných práv a slobôd podávateľa podnetu. No ak pre charakter prešetrovaných podozrení nebude možné podnet prešetriť bez uvedenia niektorého z osobných údajov jeho podávateľa, vojenský ombudsman bude môcť v prešetrovaní podnetu pokračovať iba vtedy, keď mu podávateľ podnetu udelí písomný súhlas s uvedením tohto osobného údajaja. ⁹⁰⁾

V prípade, že pri prešetrovaní podozrení z porušenia základných práv a slobôd začatého na základe podnetu alebo z vlastnej iniciatívy vojenský ombudsman dospeje k záveru, že pri konaní, rozhodovaní alebo nečinnosti niektorého zo subjektov, na ktoré sa vzťahuje jeho pôsobnosť, boli porušené základné práva a slobody profesionálneho vojaka v rozpore s právnym poriadkom alebo princípmi demokratického a právneho štátu, vojenský ombudsman bude s ohľadom na okolnosti prešetrovanej veci povinný prijať niektoré z nasledovných opatrení, ktoré bude môcť v prípade potreby aj vzájomne kombinovať:

- **postúpi vec na vybavenie príslušnému prokurátorovi alebo urobí iné vhodné opatrenie na nápravu zisteného protiprávneho stavu**, pričom pod „iným vhodným opatrením na nápravu zisteného protiprávneho stavu“ treba rozumieť najmä podanie podnetu na preskúmanie rozhodnutia mimo odvolacieho konania alebo podanie návrhu na obnovu konania podľa príslušných ustanovení zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov, ak k porušeniu základných práv a slobôd profesionálneho vojaka došlo v dôsledku nezákonného postupu niektorého zo subjektov, na ktoré sa bude vzťahovať pôsobnosť vojenského ombudsmana, ktorého nápravu môže zabezpečiť iba príslušný prokurátor, orgán verejnej správy, iný orgán verejnej moci alebo súd v rámci konania podľa osobitného predpisu;
- **podá ministromi obrany Slovenskej republiky návrh na prijatie iných primeraných opatrení na odstránenie zisteného protiprávneho stavu alebo iných nedostatkov** – tento druh opatrenia bude vojenský ombudsman využívať najmä v prípadoch vecne nesprávnych rozhodnutí, ktoré boli vydané v rámci správneho konania alebo prijaté pri velení alebo riadení OS SR

---

⁹⁰⁾ LP/2022/177 : Vlastný materiál, 2022, s. 4-5. Navrhované znenie § 4d ods. 5 a 6 zákona č. 281/2015 Z. z.

a ktorých nekonceptnosť, neefektívnosť, nehospodárnosť, nehumánnosť či nespravodlivosť bude mať za následok porušenie základných práv a slobôd profesionálnych vojakov, pričom vojenský ombudsman bude môcť týmto opatrením navrhnúť najmä:

- vyvodenie disciplinárnej zodpovednosti alebo pracovnoprávnej zodpovednosti voči osobe, ktorá svojím zavineným konaním spočívajúcim v porušení služobnej disciplíny alebo pracovnej disciplíny spôsobila porušenie základných práv a slobôd konkrétneho profesionálneho vojaka, pričom prijatie takéhoto opatrenia sa bude s ohľadom na okolnosti prešetrovanej veci javiť ako účelný spôsob nápravy zisteného protiprávneho stavu;
- odstránenie príčin vzniku nedostatočného zabezpečenia materiálnych, technických, finančných alebo iných podmienok na výkon štátnej služby profesionálnych vojakov;
- vydanie metodického usmernenia za účelom zamedzenia nesprávnej interpretácie všeobecne záväzných právnych predpisov alebo interných predpisov pri rozhodovaní subjektov, na ktoré sa bude vzťahovať pôsobnosť vojenského ombudsmana.⁹¹⁾

3.4 Princíp transparentnosti a publicity

Princíp transparentnosti a publicity vyjadruje myšlienku, že aj ochrana základných práv a slobôd profesionálnych vojakov má podliehať kontrole za účelom zabezpečenia riadneho výkonu jeho funkcie, a to tak zo strany ministra obrany, ktorý bude vo vzťahu k vojenskému ombudsmanovi v postavení nadriadeného štátneho zamestnanca, ako aj záujmovej skupiny profesionálnych vojakov, ktorých základné práva a slobody má vojenský ombudsman chrániť, a v neposlednom rade aj širokej verejnosti, ktorá má taktiež záujem na riadnom výkone jeho funkcie, keďže sa prinajmenšom odvádzaním daní do štátneho rozpočtu bude nepriamo podieľať na jeho financovaní.

Špecifickým prostriedkom na zabezpečenie internej kontroly výkonu funkcie vojenského ombudsmana a plnenia jeho zákonom ustanovených úloh budú výročné správy o činnosti, ktoré bude vojenský ombudsman povinný každoročne predložiť

---

⁹¹⁾ LP/2022/177 : Dôvodová správa - osobitná časť, 2022, s. 7-8. Navrhované znenie § 4f ods. 3 zákona č. 281/2015 Z. z.

ministrovi obrany. Správa o činnosti v prvom rade poskytne obraz o tom, aký bol v predchádzajúcom roku stav v oblasti dodržiavania základných práv a slobôd profesionálnych vojakov zo strany subjektov, na ktoré sa bude vzťahovať pôsobnosť vojenského ombudsmana, a aké opatrenia vojenský ombudsman navrhol na nápravu zistených nedostatkov.⁹²⁾ Sekundárne však správa o činnosti poskytne ministrovi obrany informácie o tom, do akej miery bol vojenský ombudsman za predchádzajúci rok pracovne vyťažovaný, v akom rozsahu sa zaoberal jednotlivými prešetrovanými prípadmi a či v medziach svojej právomoci podnikol skutočne efektívne kroky na nápravu prešetrovaním zistených nedostatkov. Predovšetkým na základe vyhodnotenia informácií uvedených v správe o činnosti bude môcť minister obrany vyvodiť voči vojenskému ombudsmanovi zodpovednosť za prípadné pochybenia, ktorých sa dopustí pri výkone svojej funkcie a plnení zákonom ustanovených úloh. Iný prostriedok na priame zasahovanie do výkonu funkcie vojenského ombudsmana totiž ministrovi obrany novelizovaný zákon č. 281/2015 Z. z. neposkytne. To isté bude potom samozrejme platiť aj v prípade mimoriadnych správ o činnosti, ktoré vojenský ombudsman ministrovi obrany predloží vždy, keď pri prešetrovaní zistí skutočnosti nasvedčujúce tomu, že porušenie základného práva alebo slobody profesionálneho vojaka je závažné alebo sa týka väčšieho počtu profesionálnych vojakov.⁹³⁾

Transparentnosť vlastného prešetrovania podozrení z porušenia základných práv a slobôd profesionálnych vojakov vo vzťahu ku konkrétnemu podávateľovi podnetu, ako aj vo vzťahu k dotknutému profesionálnemu vojakovi v prípadoch prešetrovaní začatých vojenským ombudsmanom z vlastnej iniciatívy, bude zabezpečovať povinnosť vojenského ombudsmana priebežne informovať tieto osoby o vykonaných procesných úkonoch vo všetkých etapách prešetrovania. Vojenský ombudsman bude povinný profesionálneho vojaka písomne upovedomiť o začatí prešetrovania podozrení z porušenia jeho základných práv a slobôd, o odložení podnetu a dôvodoch jeho odloženia, ako aj o samotnom spôsobe ukončenia prešetrovania. Okrem toho bude mať vojenský ombudsman aj povinnosť poskytnúť profesionálnemu vojakovi na jeho žiadosť informácie o stave prešetrovania podozrení z porušenia jeho

---

⁹²⁾ LP/2022/177 : Vlastný materiál, 2022, s. 3. Navrhované znenie § 4b ods. 6 zákona č. 281/2015 Z. z. Čo do jej štruktúry, rozsahu a obsahu môže byť inšpiratívnym vzorom pre zostavovanie prvej správy o činnosti vojenského ombudsmana po jeho zavedení do aplikačnej praxe prvá výročná správa o činnosti úradu ombudsmana írskych obranných síl za rok 2006. Ombudsman for the Defence Forces Annual Report, 2006.

⁹³⁾ LP/2022/177 : Vlastný materiál, 2022, s. 3. Navrhované znenie § 4b ods. 7 zákona č. 281/2015 Z. z.

základných práv a slobôd.⁹⁴⁾ Ak navyše vojenský ombudsman podnet odloží z dôvodu nedostatku svojej pôsobnosti vo veci, ktorej sa podnet týka alebo z dôvodu, že nebude oprávnený podnet prešetriť, bude vojenský ombudsman povinný poučiť profesionálneho vojaka o správnom postupe, aby tým aspoň čiastočne prispel k nasmerovaniu profesionálneho vojaka k použitiu prostriedku právnej ochrany, ktorý mu zaistí čo najefektívnejšiu ochranu jeho základných práv a slobôd.⁹⁵⁾ Dodajme, že v záujme zabezpečenia bezodkladnej a efektívnej nápravy prešetrovaním zistených nedostatkov bude vojenský ombudsman povinný písomne upovedomiť o spôsobe ukončenia prešetrovania aj všetky subjekty, ktorých sa prešetrovaná vec týka, vrátane samotného ministra obrany.⁹⁶⁾

Pokiaľ ide o verejnú dostupnosť výročných a mimoriadnych správ o činnosti vojenského ombudsmana, tú vo vzťahu k záujmovej skupine profesionálnych vojakov zabezpečí ich zverejňovanie v publikačnom orgáne ministerstva obrany, ktorým je Vestník Ministerstva obrany Slovenskej republiky⁹⁷⁾ a vo vzťahu k širokej verejnosti zasa ich zverejňovanie vo všeobecne prístupných prostriedkoch masovej komunikácie, akým je oficiálna webová stránka ministerstva obrany.⁹⁸⁾ Primárnym cieľom zverejňovania správ o činnosti vojenského ombudsmana je zabezpečenie verejnej kontroly výkonu jeho funkcie. Sprístupnenie údajov o výsledkoch zrealizovaných prešetrovaní však sleduje aj sekundárny cieľ, ktorým je posilnenie všeobecného povedomia v radoch profesionálnych vojakov, ako aj vojenského a civilného personálu orgánov velenia a riadenia OS SR o najčastejšie sa vyskytujúcich pochybeniach a nesprávnom úradnom postupe, a to v záujme vyvodenia patričného ponaučenia a vytvorenia podmienok pre osvojenie si princípov dobrej verejnej správy a správneho úradného postupu. Tradičným poslaním správ o činnosti ombudsmanských inštitúcií po celom svete je totiž slúžiť verejným funkcionárom a zamestnancom štátnych orgánov ako príručka správneho úradného postupu a správnej interpretácie všeobecne záväzných právnych predpisov.⁹⁹⁾

---

⁹⁴⁾ LP/2022/177 : Vlastný materiál, 2022, s. 4, 6. Navrhované znenie § 4d ods. 2 a 4 a § 4f ods. 2 a 4 zákona č. 281/2015 Z. z.

⁹⁵⁾ LP/2022/177 : Vlastný materiál, 2022, s. 4. Navrhované znenie § 4d ods. 4 zákona č. 281/2015 Z. z.

⁹⁶⁾ LP/2022/177 : Vlastný materiál, 2022, s. 6. Navrhované znenie § 4f ods. 4 zákona č. 281/2015 Z. z.

⁹⁷⁾ Paralelne bude možné uvažovať aj o zverejňovaní správ o činnosti vojenského ombudsmana prostredníctvom rezortnej intranetovej siete, ku ktorej majú prístup tak profesionálni vojaci, ako aj civilní zamestnanci subjektov, na ktoré sa bude vzťahovať pôsobnosť vojenského ombudsmana.

⁹⁸⁾ LP/2022/177 : Vlastný materiál, 2022, s. 3. Navrhované znenie § 4b ods. 6 zákona č. 281/2015 Z. z.

⁹⁹⁾ Takýmto spôsobom sú vnímané napríklad výročné správy parlamentom kreovaného ombudsmana vo Švédsku. GINSBURG, R. B. - BRUZELIUS, A.: Civil Procedure in Sweden, 1965, s. 112.

4 ZÁVER

V záujme objektívneho zhodnotenia analyzovaného návrhu právneho inštitútu vojenského ombudsmana je na záver vhodné podotknúť, že zvolenému modelu exekutívneho ombudsmana je možné vytýkať viacero nedostatkov, ktoré budú určite predmetom polemík, či dokonca kritiky v rámci očakávanej verejnej diskusie. Jedným dychom však tiež treba dodať, že každý z dnes v zahraničí existujúcich modelov ombudsmanských inštitúcií s pôsobnosťou vzťahujúcou sa na ozbrojené sily má svoje silné i slabé stránky. Preto by bolo naivné domnievať sa, že existuje práve jeden ideálny model vojenského ombudsmana, ktorý by bol schopný vyriešiť všetky problémy, ktorým musia dlhodobo čeliť jednotliví profesionálni vojaci i OS SR ako celok. S prihliadnutím na prax ombudsmanských inštitúcií tohto typu v zahraničí však možno s určitou dávkou sebavedomia tvrdiť, že pripravovaná slovenská právna úprava sa nijako nevymyká medzinárodne zavedeným štandardom a navyše bude mať aj niekoľko prvkov, ktoré ju v určitých ohľadoch učinia liberálnejšou než je tomu zvykom. Preukazuje to hneď niekoľko konkrétnych príkladov.

Ako už bolo spomenuté, rovnako ako je tomu v Holandsku ⁸⁵⁾, tak aj u nás si budú môcť profesionálni vojaci slobodne vybrať, či sa najprv so svojim podnetom obrátia na vojenského ombudsmana alebo s ním pôjdu rovno za verejným ochrancom práv. Tak ako je to zavedené v Írsku ¹⁰⁰⁾, aj na Slovensku bude môcť vojenský ombudsman prešetrovať podozrenia z porušení základných práv a slobôd až potom, čo profesionálny vojak vyčerpá riadne opravné prostriedky proti rozhodnutiam vydaným v správnom konaní alebo iné prostriedky slúžiace na ochranu jeho základných práv a slobôd. Na druhej strane slovenská právna úprava nebude predpisovať prekluzívnu lehotu, po uplynutí ktorej sa už profesionálny vojak so svojim podnetom na vojenského ombudsmana nebude môcť obrátiť, ako je tomu napríklad v Írsku, Rumunsku, Slovinsku alebo Srbsku. ¹⁰¹⁾ Nakoniec na Slovensku tiež nebude možné, aby minister obrany svojim rozhodnutím prerušil alebo zastavil prebiehajúce prešetrovanie podozrení z porušenia základných práv a slobôd profesionálnych

---

¹⁰⁰⁾ Predtým, ako sa príslušník írskych obranných síl obráti so žiadosťou o pomoc na úrad ombudsmana, musí najprv podať oficiálnu sťažnosť cez interný armádny mechanizmus slúžiaci na riešenie sťažností, označovaný ako Redress of Wrongs. Pre viac podrobností pozri: BUCKLAND, B. S.- McDERMOT, W.: Ombuds Institutions for the Armed Forces, 2012, s. 66.

¹⁰¹⁾ BUCKLAND, B. S.- McDERMOT, W.: Ombuds Institutions for the Armed Forces, 2012, s. 61, 70.

vojakov tak, ako na to v rôznej podobe vytvára priestor právna úprava v Belgicku, Holandsku, Nemecku či Kanade.¹⁰²⁾

Ako je to z uvedených príkladov zrejmé, tvorcovia novely zákona č. 281/2015 Z. z. sa snažili vytvoriť optimálny model ombudsmanskej inštitúcie, ktorá by zohľadňovala pozitívne skúsenosti z fungovania takýchto inštitúcií v zahraničí, ako aj potreby a očakávania profesionálnych vojakov a orgánov velenia a riadenia OS SR. Budú to však až samotní profesionálni vojaci, ktorí zverením svojej dôvery do rúk vojenského ombudsmana rozhodnú, či zavedenie tohto právneho inštitútu do aplikačnej praxe bude možné považovať za správny krok smerom k zvýšeniu štandardu ochrany ich základných práv a slobôd.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV

Assessing the State of Mental Health Services at CFB Petawawa : A Case Study from the Ombudsman for National Defence and the Canadian [online]. 2008 [cit. 2022-07-15]. Dostupné na internete: <<https://www.canada.ca/content/dam/oodndcf-odnfc/documents/reports-pdf/petawawa-en.pdf>>.

BERKHAN, K. W.: The Defense Commissioner of the Bundestag of the Federal Republic of Germany. In: *International Ombudsman Institute Occasional Papers* [online]. 1982, roč. 4, č. 18, s. 1-4 [cit. 2022-07-15]. Dostupné na internete: <<https://www.theioi.org/publications/occasional-papers-1979-2008>>.

Biela kniha o obrane Slovenskej republiky [online]. Bratislava : Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, 2016. [cit. 2022-07-15]. 118 s. Dostupné na internete: <https://www.mosr.sk/data/BKO2016_HQ.pdf>.

BLAKE, N. : *A review of the circumstances surrounding the deaths of four soldiers at Princess Royal Barracks, Deepcut between 1995 and 2002* [online]. Londýn : The Stationery Office, 2006 [cit. 2022-07-15]. 508 s. Dostupné na internete: <https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/228930/0795.pdf>.

BUCKLAND, B. S. - McDERMOT, W.: *Ombuds Institutions for the Armed Forces : A Handbook*. Ženeva : The Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces, 2012. [cit. 2022-07-15]. 184 s. Dostupné na internete: <https://www.dcaf.ch/sites/default/files/publications/documents/OMBUDSHbook_FIN AL_ONLINE.pdf>.

ČERNÁKOVÁ, D. a kol.: *Výsledky prieskumu : Ochrana ľudských práv a chránených záujmov a potrieb vojakov*. Bratislava : Ministerstvo obrany Slovenskej republiky – Sekcia ľudských zdrojov, 2020. 26 s.

---

¹⁰²⁾ BUCKLAND, B. S.- McDERMOT, W.: *Ombuds Institutions for the Armed Forces*, 2012, s. 48.

Dáil Éireann debate - Tuesday, 25 Nov 2003 : Ombudsman (Defence Forces) Bill 2002 : Second Stage [online]. Houses of the Oireachtas, 2003 [cit. 2022-07-15]. Dostupné na internete: <<https://www.oireachtas.ie/en/debates/debate/dail/2003-11-25/21/>>.

GELLHORN, W.: The Swedish Justitieombudsman. In: *The Yale Law Journal* [online]. 1965, roč. 75, č. 1, s. 1-2 [cit. 2022-07-15]. Dostupné na internete: <https://openyls.law.yale.edu/bitstream/handle/20.500.13051/15044/10_75YaleLJ1_November1965_.pdf?sequence=2&isAllowed=y>.

GINSBURG, R. B. - BRUZELIUS, A.: *Civil Procedure in Sweden*. Haag : M. Nijhoff, 1965. 491 s.

KAČALA, J. - PISÁRČIKOVÁ, M. - POVAŽAJ, M. (eds.): *Krátky slovník slovenského jazyka*. 4. dopl. a upr. vyd. Bratislava : Veda, 2003. 985 s. ISBN 80-224-0750-X.

KISCHEL, U.: *Comparative Law*. Oxford : Oxford University Press, 2019. 960 s. ISBN 978-0198791355.

Koncepcia manažmentu vojenského personálu ozbrojených síl Slovenskej republiky. Bratislava : Ministerstvo obrany Slovenskej republiky, 2019. [cit. 2022-07-15]. Dostupné na internete: <<https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/23805/1>>.

KOŠIČIAROVÁ, S.: *Správny poriadok : Komentár s novelou účinnou od 1. januára 2004*. Šamorín : Heuréka, 2004. 322 s. ISBN 80-89122-14-0.

LP/2022/177 Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony : Dôvodová správa - osobitná časť [online]. Slov-lex, 2022 [cit. 2022-07-15]. Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2022-177>>.

LP/2022/177 Zákon, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony : Vlastný materiál [online]. Slov-lex, 2022 [cit. 2022-07-15]. Dostupné na internete: <<https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2022-177>>.

Militieombudsman. In: *Nordisk familjebok. Konversationslexikon och realencyklopedi. 37. bandet. Supplement L – Riksdag* [online]. Stockholm : Nordisk familjeboks förlags aktiebolag, Nordisk familjeboks tryckeri, 1925, s. 542. [cit. 2022-07-15]. Dostupné na internete: <<http://runeberg.org/nfcq/0301.html>>.

Militieombudsmannen [online]. Wikipedia [cit. 2022-07-15]. Dostupné na internete: <<https://www.wikiwand.com/sv/Militieombudsman>>.

MOHAPATRA, M. K.: 'Executive ombudsman' in an American city – a mechanism for handling complaints. In: *Local Government Studies* [online]. 1978, roč. 4, č. 3, s. 25-38 [cit. 2022-07-15]. Dostupné na internete: <<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/03003937808432741>>.

OLŠOVSKÁ, A.: *Mobbing a bossing na pracovisku : Správa z riešenia výskumnej úlohy VÚ 2162* [online]. Bratislava : Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2013. [cit. 2022-07-15]. 209 s. Dostupné na internete: <https://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2013/Olsovska/2162_mobbing.pdf>.

Ombudsman for the Defence Forces Annual Report 2006 [online]. ODF [cit. 2022-07-15]. Dostupné na internete: <https://www.odf.ie/app/uploads/2022/06/ODF_Annual_Report_2006.pdf>. ISSN 1649-9786.

Organizačný poriadok Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. OOd-37/2012 v znení 1. až 83. dodatku a 85. dodatku s účinnosťou od 1. júla 2022.

Parlamentná tlač 1181 : Vládny návrh zákona o verejnom ochrancovi práv. Dôvodová správa : Všeobecná časť [online]. NR SR, 2001 [cit. 2022-07-15].

Dostupné na internete:

<<https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=407294>>.

POSLUCH, M. - CIBULKA, Ľ.: *Štátne právo Slovenskej republiky*. 3. vydanie. Šamorín : Heuréka, 2009. 335 s. ISBN 80-89122-31-0.

POTASCH, P. - HAŠANOVÁ, J.: *Zákon o správnom konaní (správny poriadok) : Komentár*. Praha : C. H. Beck, 2012. 362 s. ISBN 978-80-7400-422-3.

Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2020 – 2024, schválené uznesením vlády č. 239 z 19. apríla 2020 [online]. 2020 [cit. 2022-07-15]. Dostupné na internete: <<https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/24756/1>>.

Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2021 – 2024, schválené uznesením vlády č. 228 z 28. apríla 2021 [online]. 2021 [cit. 2022-07-15]. Dostupné na internete: <<https://rokovania.gov.sk/RVL/Material/25943/1>>.

VAN ROOSBROEK, S. - VAN DE WALLE, S.: The Relationship between Ombudsman, Government, and Citizens : A Survey Analysis. In: *Negotiation Journal* [online]. 2008, roč. 24, č. 3, s. 288 [cit. 2022-07-15]. Dostupné na internete: <https://www.researchgate.net/publication/227521339_The_Relationship_between_Ombudsman_Government_and_Citizens_A_Survey_Analysis>.

Rozsudek NS ze dne 20. 04. 2004, sp. zn. 32 Odo 1047/2003 [online]. Zákony pro lidi, 2004 [cit. 2022-07-15]. Dostupné na internete: <<https://www.zakonyprolidi.cz/judikat/nscr/32-odo-1047-2003#>>.

SVÁK, J. - CIBULKA, Ľ.: *Ústavné právo Slovenskej republiky : (vybrané otázky teórie, výučby a praxe)*. Žilina : EUROKÓDEX, 2006. 648 s. ISBN 80-88931-46-0.

ŠALING, S. - IVANOVÁ-ŠALINGOVÁ, M. - MANÍKOVÁ, Z. (eds.): *Veľký slovník cudzích slov*. Veľký Šariš : SAMO – AAMM, 1997. 1310 s. ISBN 80-967524-0-5.

VRABKO, M. a kol.: *Správne právo hmotné : Všeobecná časť*. Bratislava : C. H. BECK, 2012. 480 s. ISBN 978-80-89603-03-9.

Ústavný zákon č. 90/2001 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa Ústava Slovenskej republiky č. 460/1992 Zb. v znení neskorších predpisov.

WYNER, A. J. (ed.): *Executive Ombudsmen in the United States*. Berkeley : Institute of Governmental Studies, University of California, 1973. 315 s. ISBN 978-877721567.

Zákon č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 564/2001 Z. z. o verejnom ochrancovi práv v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 321/2002 Z. z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 328/2002 Z. z. o sociálnom zabezpečení policajtov a vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 9/2010 Z. z. o sťažnostiach v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 162/2015 Z. z. Správny súdny poriadok v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 281/2015 Z. z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 55/2017 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

TÉMY NA VEDENIE ZÁVEREČNEJ DISKUSIE

1. Aké prostriedky ochrany svojich základných práv a slobôd v súvislosti s výkonom štátnej služby profesionálnych vojakov poznáte?
2. Museli ste v minulosti niektorý z nich už použiť? Ak áno, za akým účelom ste tak učinili a s akým výsledkom?
3. Aké je podľa Vás vo všeobecnosti poslanie ombudsmanských inštitúcií s pôsobnosťou pre ozbrojené sily?
4. Čo očakávate od vojenského ombudsmana, ktorý má byť zavedený do aplikačnej praxe v rámci rezortu ministerstva obrany a ozbrojených síl Slovenskej republiky?
5. Pri akom probléme by ste sa na vojenského ombudsmana obrátili so žiadosťou o pomoc a pri akom už nie?